

ב"ה טוב טעם ודעת מדוני (טטור ל) כי במצותך האמנה – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אנתנ, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעמיתים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן כחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דברים שפטים יז,א: לא-תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבב רע פי תועבת ה' אלהיך הוא: ס
אור החיים (א) לא תזבח וגו' אשר יהיה בו מום. ולא אמר אשר בו מום כפי מה שדרשו רבותינו ז"ל (בספרי) שבא הכתוב לאסור מום עובר רמוז בתיבת יהיה לומר כל היות מום בין קבוע בין עובר:

ואפשר עוד לומר, שאם הוחלה בה אבר שנעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים שעל כל פנים צריך לחותכו הגם שעדיין לא חתכו הרי זה פסול, והוא אומרו **לא-תזבח** וגו', **אשר יהיה בו מום** פירוש הגם שעתה אינו מום כיון שעומד להיות מום לא תזבחנו:

אשר יהיה בו מום – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, ע"פ **אור החיים** שני פירושים למצב לכתחילה ובפועל.
(א) בהמה בעלת מום עובר לכתחילה בשעה שהמום בה פסולה לקרבן, אבל בפועל כאשר המום עבר היא כשרה לקרבן ואין אומרים כיון שנדחית תיפסל לתמיד.

(ב) בהמה ש-הוחלה בה אבר ש(בעתיד) נעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים שעל כל פנים צריך לחותכו הגם שעדיין לא חתכו הרי זה פסול, והוא אומרו **לא-תזבח** וגו', **אשר יהיה בו מום** פירוש הגם שעתה (לכתחילה) אינו מום כיון ש(בפועל בעתיד) עומד להיות מום לא תזבחנו:

לא-תזבח – תרסא, בתפקיד אומדנה, ע"פ **אור החיים** בהמה ש-הוחלה בה אבר ש(בעתיד) נעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים (על פי אומדנה) שעל כל פנים צריך לחותכו

דברים שפטים יז,י: ועשית על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורה: בבלי עבודה זרה ח,ב אמר רב נחמן בר יצחק: לא תימא דיני קנסות, אלא שלא דנו דיני נפשות. מ"ט? כיון דחזו דנפיש להו רוצחין ולא יכלי למידן, אמרו: מוטב נגלי ממקום למקום כי היכי דלא ליחייבו, דכתיב: **(דברים יז) ועשית על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא**, מלמד שהמקום גורם.

תוספות אלא שלא דינו דיני נפשות – ואם תאמר והא אמרינן בפרק אלו נערו (כתובות דף ל. ושם) משחרב בית המקדש אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא נתבטלו כנאמר ב-**בבלי כתובות ל,א** והאמר רב יוסף, וכן תני רבי חיאי: מיום שחרב בית המקדש, אף על פי שבטלו סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו; לא בטלו? הא בטלו לה! אלא, **(דף ל,ב)** דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה – או נופל מן הגג או חיה דורסתו, ומי שנתחייב שריפה – או נופל בדליקה או נחש מכישו, ומי שנתחייב הריגה – או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו, ומי שנתחייב חנק – או טובע בנהר או מת בסונוכי!

תוספות מלמד שהמקום גורם – וא"ת והא ירושלים נמי איקרי מקום לגבי אכילת קדשים ומעשר שני וכתיב במקום אשר יבחר ה' וי"ל דלגבי דיני נפשות לא איקרי מקום אלא לשכת הגזית שהיתה בחזיה בקרש וחציה בחול והיינו טעמא משום דבעי סנהדרין סמוך לשכינה והכי נמי אמרינן (לקמן דף נב.) כל המעמיד דין שאינו הגון כאלו נטע אשרה אצל מזבח דכתיב שופטים ושוטרים וסמך ליה לא הטע לך אשרה אצל מזבח ה' ולפיכך גלו וישבו בחנות אע"פ שחנות עצמו היה בהר הבית מ"מ לא היה סמוך לשכינה כלשכת הגזית וא"ת מנלן קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בזקן ממרא דקרא לא כתיב אלא בזקן ממרא ויש לומר דדרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד].

ועשית – רביע, אפשר ע"פ **תוספות ע"ז ח,ב** המסתמך על **כתובות ל,א**, לומר משחרב בית המקדש אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא נתבטלו. רביע ירמוז על קיום ארבע מיתות ביה"ד כאשר ביה"ד הגדול יושב בלשכת הגזית או על כעין קיומם בגזירת ביה"ד של מעלה, כאשר ביה"ד הגדול לא יושב בלשכת הגזית. הישיבה עצמה מתבררת בהמשך הפסוק.

על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין בנין אב שמקום הסהדרין הגדולה בלשכת הגזית גורם, הנדרש מדין נפשות בזקן ממרא לשאר דיני נפשות בכל סנהדרי שהיא. פירשו תוספות רק בזקן ממרא הקפידה התורה לציין מקום סנהדרי גדולה אצל מזבח לדיני נפשות כך דרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד].

והרלב"ג פירש שמקום הסנהדרין הגדולה בלשכת הגזית גורם לשמוע לדבריהם ואם יצאו משם העובר על דבריהם לא מחויב מיתה. **רלב"ג (י) ועשית על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא** – צוה בכאן לעשות בהוראה הזאת לפי מה שהסכימו בית דין הגדול שבמקום הבחירה. ולפי שלא היה צריך לומר **מן-המקום ההוא**, למדנו מזה שאם יצאו **מן-המקום ההוא** והגידו, לא יחויב לשמוע לדבריהם, ומי שעבר על דבריהם אינו חייב מיתה; כי התורה דקדקה שיגידו זה **מן-המקום ההוא** ושמרת לעשות ככל אשר יורה: וגו' – מגיד שאנחנו מחוייבים להמשך לדבריהם בדברי התורה ובכל מה שיבארו ממנה, ולזה אמר: **ככל אשר יורה**:

דברים שופטים יז,טו: שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו
מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא:
ב-**שום תשים עליך** מהכפילות משמע רבוי מלך, אבל מפשטות הפסוק אין לרבות כי בזמן מסוים יש רק מלך אחד, אם כן מניין דרשת **רש"י שימות הרבה כתובים כאן**, ועל זה באה שיטת התוספות ואומרת שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים, ולמלך ממנים רק אחד ואין רבוי.

אפשר לתרץ מחלוקת זאת ע"פ תבנית הטעמים של **שום תשים עליך מלך** – מונח מהפך פשטא זקף-קטן, ע"פ **רש"י יבמות קב,א** שימות הרבה כתובים כאן, שיהו מקרב כאן, לזה ירמוז טעם מונח במלת **שום** לפני תבנית הטעמים של הקרא **תשים עליך מלך** – מהפך פשטא זקף-קטן. לתבנית זאת דרשה אחת כפשוטו המתיחסת למלך.

טעם מונח הקודם לתבנית טעמים כלשהי, שכאן היא מהפך פשטא זקף-קטן, מרמז לרבוי פעמים של השימוש בתבנית הטעמים ובתוכנה. כאן רבוי אוהרת **תשים עליך מלך**

בתוך כתוב זה נתחיל במלת וטעם **מלך** – זקף-קטן המרמז לשתי דרשות: (א) פשוטו של מקרא לענין מנוי מלך לישראל, (ב) **תשים עליך** – מהפך פשטא, מוציא מפשטו של מקרא ומלת **מלך** משמעותה שררה (מנהיגות), ואז **שום** – מונח לפני התבנית מהפך פשטא זקף-קטן מרבה שימות הרבה של שררות שהן לא מלך כפי שמונים רמב"ם וסכספ משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש שלא יהא מגוי או גר או בן גרים עד שיהא אביו או אמו מישראל. דרך הסבר זאת מתאימה לכולי עלמא.

מקרב אחיך – מונח רביע, לפחות ארבע וכאן שררות רבות הנקראות **מלך** בשררות אלו נמנים ע"פ **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד** שר צבא שר חמישים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשרות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, וב- **כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד** הוסיף עליהם ... לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופדי דינין מכין ברצועות ת"ל **מקרב אחיך תשים עליך**.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מנדי (ט"ו) כי במצואת האמנה – תהלים ק"ט, ט: שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תפצית ההשערה: אנתה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשורה לגלול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק-ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.2 דברים שפטים טז, יח (התשע"ב)

דברים שופטים יז, טו:

שום תשים עליך מלך אשר יבחרתי עליך בו

מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא:

ההסבר הבא נערך בעזרת "נחלת יעקב" פירש רש"י בבלי יבמות קב, א עליך הוא דבעינן מקרב אחיך - אבל על הגר אפי' חבירו אתה מקים עליו, דיין בכלל מלך דכתיב (משל טז) מלך במשפט יעמיד ארץ אם דומה דיין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ ועוד שימות הרבה כתובים כאן כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך.

נשאלת השאלה הבאה: שום תשים עליך מלך פשט משמעות הכתוב, שבזמן מסוים יש רק מלך אחד, כלומר אין לרבות, אם כן מניין דרשת רש"י שימות הרבה כתובים כאן.

מצאנו ב-בבלי בבא מציעא לא, א שכאשר כתב רחמנא לשון כפולה כגון (שמ' מש' כנה) עזב תעזב, (דב' ל'ת' כב) שלח תשלח וכד', לשון כפולה בא לרבות פעמים חוזרות של ביצוע הפעולה, וב- בבלי בבא מציעא לא, ב על מות יומת (24 פעם בתנ"ך) אם אינך יכול להמיתו במיתה שחייב בה לפי העבירה המיתהו בכל מיתה שימות בה (וכן בבלי סנהדרין מח, ב) (אופן אחר, ריבה אופן ביצוע מיתה חליפי).

ההסבר הבא נערך בעזרת הרב יוסף אוסטרי הי"ו ועל הפסוק (שמ' ל'ת' לא, ד) מחלליה מות יומת ב-בבלי שבת ע, א כתב חילוק מלאכות מנלן, אמר שמואל אמר קרא (שמ' ל'ת' לא, ד) מחלליה מות יומת מיתות הרבה על חילול אחד, שואלת הגמרא האי במזיד כתיב ועונה אם אינו ענין למזיד (במיתה הנלמדת מ-) דכתיב (שמ' ויקהל לה, ב) כל-העשה בו מלאכה יומת: תנהו ענין לשוגג ומה יומת (רש"י) (מתקן) מות יומת. יומת בממון ועוד ב-רש"י לאפושי קרבנות (לרבות הוצאות ממון לקרבנות חסאת)) שואל תוס' לא יכול להיות על מזיד כי אי אפשר להרגו בכמה מיתות, ומתוך שללא פסוק אחר הייתי אומר שהפסוק מדבר במזיד ו- מות יומת דברה תורה כלשון בני אדם, אבל כיון שיש פסוק אחר ללמד מיתה למזיד אם כך הפסוק מות יומת מדבר בשוגג ובא לרבות קרבן על כל שגגת מלאכה בהעלם אחד. תורה תמימה הערה כז ע"פ תוס' שבת ע, א שמיתות הרבה הכוונה להרבה קרבנות חסאת על שגגת מלאכות רבות בהעלם אחד. ע"כ הרב אוסטרי הי"ו

וכן דעת רבנו ב- (דב' ראה טו, ד) העניק תעניק לו אולי תאמר שרק אם התברך הבית בזכות העבד תעניק לו מענק ביציאתו, בא ללמד שגם אם לא התברך.

אולם רבי אלעזר בן עזריה חולק וסובר שאם לא התברך הבית לא מעניקים לעבד. אם כן מה יעשה עם המלים העניק תעניק לו, המענה הוא דברה תורה כלשון בני אדם, וגם רבי שמעון סובר דברה תורה כלשון בני אדם.

שואל התוספות האם שניהם חולקים על כל הדרשות לעיל של רבוי הפעמים כפי שהוסבר בכל מקום, מתרץ התוס' ויש לומר דדווקא הכא בהני תרי קראי (דב' ראה טו, ט) וקעבט תעביטנו ו- (דב' ראה טו, ד) העניק תעניק לו)) אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, דמוכחי – פירוש שמהפסוקים משמע למעט כמו הענין של העניק תעניק שכתוב אשר ברכך (רק כאשר התברך תעניק) דברים ראה טו, יד: העניק תעניק לו מצאנך ומגדנך ומקבך אשר ברכך ה' אלהיך תתן-לו:

לכן מביא התוס' דוגמא נוספת (שמ' מש' כב, יא) נגב ונגב שדרשינן בגמרא מהכפילות שבא לרבות גם אבידה והגמרא שואלת למאן דאמר שדברה התורה כלשון בני אדם מה איכא למימר, ומבאר התוס' שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים. טט – תבנית הטעמים של נגב ונגב – מרכא טפקא, בתפקיד יתור לרבות, תומכת בדרשת הגמרא לרבות גם אבידה, אבל לעצם גניבת פקדון או אובדן פקדון מובן שאין רבוי אלא זה פעם אחת בלבד מבחינת המפקיד שכאשר מבקש החזרת הפקדון, זה איננו.

טט - הפסוקים יוצאי הדופן מצד המשמעות שאין לרבות על-אף כפילות הלשון לעומת הרבוי פעמים בפסוקים האחרים, אין בהם מונח לפני המלים המורות על כפילות פעולה וזה תומך שאין רבוי שמות משפטים כב, יא: ואם-נגב ונגב מעמנו ישלם לבעליו:

דברים ראה טו, ט: פי-פתח הפתח את-ךך לו וקעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: פתח פתח מוסכם הרבוי על כולם, והעבט העבטנו ממועט

ב-שום תשים עליך מהכפילות משמע רבוי מלך אבל ממשמעות הפסוק אין לרבות כי בזמן מסוים יש רק מלך אחד, אם כן מניין דרשת רש"י שימות הרבה כתובים כאן, ועל זה באה שיטת התוספות ואומרת שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים, ולמלך ממנים רק אחד ואין רבוי.

אפשר לתרץ מחלוקת זאת ע"פ תבנית הטעמים של שום תשים עליך מלך – מונח מהפך פשטא זקף-קטן, טעם מונח הקודם לתבנית טעמים כלשהי, שכאן היא מהפך פשטא זקף-קטן, מרמז לרבוי פעמים של השימוש בתבנית הטעמים ובתוכנה. כאן רבוי אזהרת תשים עליך מלך

בתוך כתוב זה נתחיל במלת וטעם מלך - זקף-קטן המרמז לשתי דרשות: (א) פשוטו של מקרא לענין מנוי מלך לישראל, (ב) תשים עליך - מהפך פשטא, מוציא מפשוטו של מקרא ומלת מלך כפי שמונים רמב"ם וספ' משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש זקף-קטן מרבה שימות הרבה של שררות שהן לא מלך כפי שמונים רמב"ם וספ' משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש שלא יהא מגוי או גר או בן גרים עד שיהא אביו או אמו מישראל. דרך הסבר זאת מתאימה לכולי עלמא. לשיטת תוס' למד"א דיברה תורה כלשון בני אדם וכאשר מתוכן הענין מובן שאין רבוי, יקשה על דרשת חז"ל שום תשים לרבות שימות הרבה, שהרי בפסוק כתוב מלך, אם כן יש כאן מיעוט, מניין לרבות שימות הרבה, ויש לומר כי לדרשת חז"ל יש אסמכתא בתבנית הטעמים מונח מהפך פשטא זקף-קטן לשימות הרבה.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מנדל (ט"ו) כי במצוות האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תפצית ההשערות; אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מניין מסוים; מקב – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שנוי, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שנוי, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיךָ בּוֹ - מרכא תביר מרכא טפחא אתנח. קבוצת פרטים שלא על כולן חלה אותה הלכה. ואפשר כי לכך כתב **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ג** אין מעמידין מלך בתחילה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבינו ובית דינו, וכשאלו דוד שמינם שמואל הרמתי ובית דינו. ונלמד מכאן כי ממליכים מלך ע"פ בית דין של שבעים ואחד ונביא, או ע"פ נביא לבד כי בהמלכת שאלו ודוד לא היה בית דינו של שמואל עמו. אפשר כי הודיע להם אח"כ.

רבוי שררות שהוזכרו לעיל נדרש מהקרא **מִקְרָב אֶחָיֶךָ** – מונח רביע, לפחות ארבע וכאן שררות רבות הנקראות **מִלְחָה**. בשררות אלו נמנים ע"פ **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד** שר צבא שר חמשים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת שמחלק ממנה לשרות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, וב- **כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד** הוסיף עליהם ... לרבות שוטים הרבים וגבאי צדקה וסופרי דיינין מכין ברצועות ת"ל **מִקְרָב אֶחָיֶךָ תִּשִׁים עֲלֶיךָ ...**

מִלְחָה – ונראה כי הריטב"א סבור כי מלך חייב להיות מיוחס לגמרי שאביו ואמו מישראל, אבל שאר שררות מספיק שאביו או אמו יהיו מישראל. כגון **דיין כפי רש"י** ב-**בבלי יבמות קב"א**, **דיין בכלל מלך דכתיב (משלי כ"ט) מִלְחָה בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אַרְצָךְ** אם דומה דין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ

כתב **הרמב"ם הל' סנהד' פ"א, ה"א** כי בדיני נפשות ידונו רק כהנים, לויים וישראלים המשיאין לכהונה וב- **שו"ע ח"מ סי' ז סעי' א** בית דין של ג', א' שהיה אחד מהם [א] ג', א' הרי זה פסול לדון [ב] לישראל, ג' [ב] אלא אם כן היתה אמו [ד] [ג] או אביו (מרדכי בשם תוספות פ"ב מצות חליצה) מישראל. א' (א) ה' [ד] וגר דן את חבירו הגר, אע"פ שאין אמו מישראל. (ועיין סוף סימן רס"ט).

וב**בבלי גיטין סב"א** נאמר כי **רבנן** איקרו **מלכים**. ובאלו יכול להיות גר או בן גרים שאין לו אב ואם מישראל.

ולגבי הדיין נדרש ב-**בבלי יבמות קב"א, בבלי כתובות יז** דין ישראל (בן אב ישראל, אמו יכולה להיות גיורת) יכול לדון בדיני נפשות של ישראל, אבל דין גר ידון בדיני גר. **בבלי שבת י"א**, אמר רב חמא: מאי קרא - דכתיב (קהלת י') אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו וגו' **רש"י שבת י"א**, שמלכך - דיינך, שהדיין קרוי מלך, שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט).

מִקְרָב אֶחָיֶךָ תִּשִׁים עֲלֶיךָ מִלְחָה לֹא תוּכַל לְתַת עֲלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא-אֶחָיֶךָ הוּא:
תבנית רביע ... זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן כעין שתי פעמים כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש. אפשר כי הסתום הבא לפרש מתיחס לדיון לאלו שררות אפשר למנות אדם שאחד מהוריו מישראל והאחר גר. ומובאות להלן דעות אחדות בנושא.

רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד

אין מעמידין מלך **מקהל גרים** אפילו אחר כמה דורות עד שתהיה אמו מישראל, **כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד**

אין מעמידין מלך **מקהל גרים** וכו'. ביבמות פרק החולץ (דף מ"ה:): רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל כלומר גבאים ממונים על ישראל ואע"ג דאמר מר **שום תִּשִׁים עֲלֶיךָ מִלְחָה** כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ... ת"ל **מִקְרָב אֶחָיֶךָ תִּשִׁים עֲלֶיךָ** כל שתשימהו עליך לא יהא אלא מן הברורים שבאחיך ומשמע לי דלרבותא נקט אמו ומכ"ש אם היה אביו מישראל אע"פ שאין אמו מישראל אם כשר וכן כתבו התוספות בפרק מצות חליצה ובהכי ניחא לי היאך מלך רחבעם דלא הוה אמו מישראל דהא בן נעמה העמונית הוה:

חידושי הרשב"א מסכת יבמות קב"א ... ולפי דברי רש"י ז"ל שאני מלך מדיני נפשות ושאר משימות, **דמלך בעינן שיהא מיוחס לגמרי שיהיו אביו ואמו מישראל** דתרי אחיך כתיבי בקרא **מִקְרָב אֶחָיֶךָ אֲשֶׁר לֹא-אֶחָיֶךָ** (וזה מקשה על הכסף משנה לגבי רחבעם בן נעמה העמונית)

דברים שופטים יז, טז: **רָק לֹא-יִרְבֶּה-לָּךְ סוּסִים**

וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִמָה לְמַעַן הִרְבֹּת סוּס

וְהָ אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ תַּהֲ עוֹד:

רָק לֹא-יִרְבֶּה-לָּךְ סוּסִים - זרקא מונח סגול

ספרי לב ... אם כן למה נאמר **לְמַעַן הִרְבֹּת סוּס** סוסים בטלים. מנין אפילו סוס אחד והוא בטל תלמוד לומר **סוס** וגו'

רש"י (סנהדרין כא) אלא כדי מרכבתו וגו'

שפת"ח מדכתיב לו דמשמע לו הוא דלא ירבה שיהיו לו סוסים בטלים אבל כדי הצריך לו מותר דהיינו כדי מרכבתו

רמב"ם ספר המצוות, ל"ת שס"ג, הל' מלכים פ"ג ה"ג

האזהרה שהזהר המלך מלהרבות לו סוסים, והוא אומרו יתעלה **לא-ירבה-לו סוסים** והגבול לכך, שלא יהיו לו סוסים שעוברים לפניו, ואפילו סוס אחד לא יהיה אצלו, זולת הבהמה שהוא רוכב עליה בלבד או סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה שירכבו עליהם הצבא אבל בשבילו רק בהמה אחת בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ב' מסנהדרין (ט - כא ב).

• טט - **רָק לֹא-יִרְבֶּה-לָּךְ סוּסִים** - זרקא מונח סגול, גורע ומוסיף מענין ה- **סוסים** על הסוסים.

• המונח עשוי לשמש עוד סגול וגם עליו הקטנה ותוספת

• תוספת אחת - שלא יהיה אפילו סוס אחד בטל

• תוספת שניה - שלמלך יהיה רק סוס אחד לרכב עליו.

ב' טוב טעם ודעת לדעת מונח (ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט: שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תפצית ההשערת: אנתך, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק-ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.3 דברים שפטים טז, יח (התשע"ג)

דברים שפטים יז, ב:

ס כִּי-יִמְצָא בְּקִרְבֶּךָ בְּאֶתֶר שְׁעָרֶיךָ אִשֶׁר-הִיא אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ

אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת-הַרְעָה בְּעֵינֵי הָ-אֱלֹהֶיךָ לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ:

רמב"ן (ב-ה) כִּי-יִמְצָא בְּקִרְבֶּךָ בְּאֶתֶר שְׁעָרֶיךָ אִשֶׁר-הִיא אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ – כבר פירשתי (דב' עקב ז, טז) (טט) – וְאֶכְלֶתְךָ אֶת-כָּל-הָעַמִּים

וְגו', כי כאשר ידבר במשפטים יזכיר תחלה המשפט בעבודה זרה או בעובדיה. ואמר: בְּאֶתֶר שְׁעָרֶיךָ אִשֶׁר-הִיא אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ

וְגו' - ולא שיהא זה בארץ ישראל בלבד; שאף העובד עבודה זרה בחוצה לארץ – בסקילה ... בְּאֶתֶר שְׁעָרֶיךָ - שדבר בהווה כאשר

פירשנו, ואחר כן הזכיר בישראל - ללמד שנוהג זה בכל ישראל. ועוד הוצרך לומר בְּאֶתֶר שְׁעָרֶיךָ, ללמד כי יסקל על שער שעבר בו,

וזה בארץ; כי בחוצה לארץ נסקל על פתח בית דין שנדון בו. והמצוה הזאת מבוארת, שכבר אמר - (שם' מש' כב, ט) זָבַח לְאֱלֹהִים

יָחֳרָם - והוא בכל מקום ובכל זמן, ולכך ישנה אותה לבאר מה שיצטרך להוסיף במצוה, ויקצר בדבר הנזכר. ועל דרך האמת: יתכן כי

הזכיר בְּאֶתֶר שְׁעָרֶיךָ בעבור שאמר: לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ, והיא התועבה שנעשית בישראל - יודיע הכתוב כי הברית בארץ הברית (ע"פ

יח' ל, ה). אבל הדר בחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה (ראה כתובות קי, ב), וכבר הזכרתי הענין הזה (וי' יח, כה). והזכיר אִישׁ אוֹ-

אִשָּׁה - כי בעבור קלות דעת האשה תפתה לעבוד עבודה זרה באות או מופת (ראה דב' יג, ב) שנעשה לפניה; והעד: נשי ירמיהו

(ראה יר' מד, טו, כה); וכן הזכיר באוב וידעוני "או אשה" (וי' כ, כז) - לרגילות הנשים בהם, כמו שאמר "מכשפה לא תחיה" (שם'

כב, יז). ובסיפרי (ראה ספ"ד קמח) דרשו, כי בעבור שאמר במדיח: "יצאו אנשים בני בליעל" (דב' יג, יד), ואין הדין ההוא ככה בנשים,

הוצרך לפרש בעובד, שהוא שוה באיש ובאשה. וטעם אשר לא צויתי - מפורש.

תורה תמימה דברים פרק יז

(ב) כִּי-יִמְצָא - ולהלן הוא אומר (פ' ו') על פי שנים עדים וגו', זה בנה אב, שכל מקום שנאמר יִמְצָא - בשנים ובשלשה עדים

הכתוב מדבר" (ספרי):

אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה - מה תלמוד לומר, אלא לפי שמצינו שאין עושיין עיר הנדחת על פי יחיד וע"פ נשים, יכול אף כאן פטור בכאלה,

תלמוד לומר אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה (ספרי):

תורה תמימה הערות דברים פרק יז

ז) דרך מורה לשון יִמְצָא שאין ספק בהווייתו וזה יצויר רק כשיש עדים בדבר, ובכ"ז צריך לבנין אב להוראת מספר העדים:

ח) דין זה בעיר הנדחת מבואר לעיל בפ' ראה י"ג י"ד. ולכאורה אינו מבואר הא גם גבי עיר הנדחת קיי"ל דאעפ"י שיחיד או נשים

אין עושיין עיר הנדחת היינו רק לענין זה שאין נשרפים כולם וממונם פלט, אבל בכ"ז היחיד או הנשים הן נדונין בסקילה, וא"כ

מהיכי תיתא שבכאן יהיו פטורים כלל, אך באמת הא גופא דשם נידונין בסקילה ילפינן מן הכתוב הזה, דזולת פסוק זה לא מצינו

מקום אחר:

אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה - מונח רביע, אפשר מרמז לרבות עליהם גר, עבד ושפחה, טומטום ואנדרוגינוס, (ראה יז, ה) לענין הרבוי)

דברים שפטים יז, ג: וְיִלְךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וַיִּשְׁמְשׁוּ אוֹ לַזָּרִחַ אוֹ לְכָל-צִבְיָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִי:

וְיִלְךְ - רביע, אפשר שמרמז לארבע עבודות כלליות (השתחוויה, זבוח, הקטרה, ניסוך) שאסורות לכל ע"ו וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים

אבל כאן ע"פ רמב"ן בחו"ל.

מופעים אחדים של שרש יל"ך בטעם רביע, בענין ע"ז ראה דב' ראה יא, כח; יג, יג; יד, שפטים יז, ג,

אם כולם מלמדים אותו ענין, אז זה כעין שני כתובים המלמדים ענין אחד ולכן כל אחד מלמד לעצמו ואין ללמוד ממנו לאחריים. ברכות

וקללות, מסית יחיד במשפחה, מסיתים בעיר נדחת, ע"ז בחו"ל

שמות משפטים כב, יט: ס זָבַח לְאֱלֹהִים יָחֳרָם בְּלִתי לָהּ לְבָדוּ:

רש"י יָחֳרָם - יומת. ולמה נאמר, והלא נאמרה בו מיתה במקום אחר: (דב' שפ' יז, ה) וְהִצַּתְתָּ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא

וְגו' (דב' יז, ה)? אלא לפי שלא פירש על איזו עבודה חייבו מיתה, שלא תאמר: כל עבודות במיתה, בא ופירש כאן: זָבַח

לְאֱלֹהִים - מה 'זבחה' עבודה הנעשית בפנים לשמים, (תבנית הטעמים מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות כפי' רש"י) אף אני קְרָבָה

המקטר והמנסך שהם עבודה בפנים, וחייבים עליהם לכל עבודה זרה, בין שדרכה לעבודה בכך בין שאין דרכה לעבודה בכך

(ראה מכיל' משפטים נזיקין יז), (טעם אתנח במלת יָחֳרָם מגביל כפי' רש"י) אבל שאר עבודות, כגון המכבד, המרביץ, המגפף

והמנשק, אינו במיתה.

(רש"י מביא דרשת מיתה על עבודה זרה מ-דב' שפ' יז, ה) כאשר ארבע העבודות הכלליות מרומזות ברביע של מלת (דב' שפ' יז, ג) וְיִלְךְ, וראה שם

עוד פסוקים עם שרש יל"ך וטעם רביע אפשר לאותו ענין בנסיבות שונות שכנראה אין ללמוד מאחד לאחר.)

דברים שופטים יז, ה:

[ד] וְהִנֵּר לָךְ וְשָׁמַעְתָּ וְדַרְשַׁתְּ הַיֵּטֵב וְהִנֵּה אָמַת נְכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:

[ה] וְהִצַּתְתָּ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת-הַדָּבָר הַרְעָה הַזֶּה אֶל-שְׁעָרֶיךָ אֶת-הָאִישׁ אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה

וּסְקַלְתֶּם בְּאֲבָנִים וְנָתוּ:

או - תלישא-קטנה אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא - קדמא ואולא - כעין כלל מלמד כפי' רמב"ן (דב' שפ' יז, ב) והזכיר אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה - כי בעבור קלות

דעת האשה תפתה לעבוד עבודה זרה באות או מופת (ראה דב' יג, ב) שנעשה לפניה; והעד: נשי ירמיהו (ראה יר' מד, טו, כה); וכן

הזכיר באוב וידעוני "או אשה" (וי' כ, כז) - לרגילות הנשים בהם, כמו שאמר "מכשפה לא תחיה" (שם' כב, יז)..

וּפְרָטֵי הַכֹּל (א) אֲשֶׁר עָשׂוּ - מונח תלישא-גדולה (=תלשא) בתפקיד אלפניו ובתפקיד לאחריו, ובאחד מהם התלשא בתפקיד עקירת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור) ל" כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך – מוציא מפשט; מרכא = מארז, רבוי; דרָגָא – מצרף; תְּכִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְּחָא = טרָחָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָגָא תְּכִיר טַפְּחָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תְּכִיר טַפְּחָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּכִיר מרכא טַפְּחָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מַקְף – בדי"כ ברור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו: זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אמונה (עקירה מן השרש, עקירה מהבחירה בישראל ע"י ה'), בתפקיד נוסף עקירת מחיצה של עשיית עבודות פנים לה' לבדו, ועשייתם לע"ז.

פרט (ב) בירור מהות שער **תורה תמימה אל-שעריה** - ת"ר, שעריך - זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנדון בו^(א), נאמר כאן שעריך ונאמר להלן (יז,ב) **באתר שעריה**, מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף שעריך האמור כאן שער שעבד בו^(א) (כתובות מ"ה ב'):

אל-שעריה - שעריך ולא שער נכרים^(ט) [שם שם]:
את-האיש וגו' - מה ת"ל, לומר לך איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא עיר כולה לשעריך, מכאן שאין עושין עיר הנדחת אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד^(ט) [סנהדרין ט"ז ב']:
יש מחלוקת במקורות מהו השער האם של מקום העבירה או של בית הדין. **תורה תמימה הערה יד** ... כי בירושלמי סנהדרין פ"ו ה"א איתא מפורש שתי דעות בזה, דעת רבי וחכמים, דרבי דריש שעריך זה שער שעבד בו, ורבנן דרשי זה שער שנדון בו, יעו"ש.

תורה תמימה הערה יד ... ודע שכתב הרמב"ן בנמוקיו כאן דהא דקיי"ל דסוקלין על שער שעבד בו הוא רק בא"י, אבל בחו"ל היה נסקל על שער שנדון בו, עכ"ל. ולא ידעתי מניין חידוש דין זה, ואפשר לומר עפ"י הדרשא הבאה שעריך ולא שערי עובדי כוכבים, והיינו דבעיר שרובה עובדי כוכבים היו סוקלין על פתח ב"ד וכתבנו שם פעם דבר זה דכשהיה נסקל על שער שעבד בו, דהיינו באמצע העיר בפרסום נתעורר חמת האומות על ישראל, ולכן בסתם ערי חו"ל שהיו בין האומות היו צריכין ליהרהר שלא לעורר ולהקניט ולכן היו סוקלין על פתח ב"ד שלא בפרסום, ודו"ק:

הערה טז ... **איש ואשה** (מיעוט מיושבי העיר) אתה מוציא לשעריך, כלומר הב"ד שבעירו מוציא אותו למקום שעבד בו, אבל אם היה צריך ב"ד הגדול לא היה צריך לומר אל שעריך אלא אל שער שעבד בו, אחרי דב"ד הגדול אינו מאותה העיר רק מירושלים ולא שייך בהם לכנות כל עיר בשם שעריך, וממילא מבוואר דאין הפסוק מדבר אלא בב"ד קטן, ומדכתיב בפסוק זה שתי פעמים **את האיש או את האשה**, אשר פעם אחת הוא כולו מיותר, דרשינן דרק היחיד דיינינן בב"ד קטן ולא את הצבור בעיר הנדחת, ודו"ק:

אשר עשו - מונח תלשא, בתפקיד אחד של שיעור האנשים שעבדו עבודה זרה בעיר, שאם מיעוטם עבדו ויהרגו ע"י **שעריה** בבית דין קטן של כ"ג דיינים בעיר של העבריינים.

את-הדָּבָר – קדמא, **הִרְעָה הַזֶּה אֶל-שְׁעָרֶיהָ** – מהפך פשטא זקף-קטן, מוציא הכתוב מפשוטו, פ' **רמב"ן (דב' שפ' יז,ב) באתר שעריה** **אשר-ה' אלהיה נתן לך וגו'** - ולא שיהא זה בארץ ישראל בלבד; שאף העובד עבודה זרה בחוצה לארץ

אל-שעריה – זקף-קטן, בתפקיד שתיים, שער שעבד בו, שער בית הדין של סנהדרי קטנה של כ"ג דיינים שבעבר היה בשער העיר. **את-הדָּבָר** – קדמא, לכתחילה בא"י הסקילה בשער העבירה, אבל החילוק הוא שבעיר שרובה נכרים בארץ-ישראל ובעיר שבחו"ל, הסקילה תהיה בשער בית הדין ולא בשער שעבד בו כמו בא"י בעיר שרובה ישראל.

או – טפחא **את-האשה** – אתנה, טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות תכונה מהכתוב **או את-האשה** ללמד אלפניו, שבנשים מצויים כשפים ומתפתות לאותות של מסית לע"ז שאפשר שחולשת האשה מלמד על חולשת **האיש** על אף שהוא בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי (תורה תמימה בהמשך)

את-האיש או את-האשה - טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות תכונה משותפת של כל הכתוב ללמד הגבלה כפי' **תורה תמימה הערה טז** ... דרשינן דרק היחיד דיינינן בב"ד קטן ולא את הצבור בעיר הנדחת,

את-האיש או את-האשה אפשר שחזר וכלל וע"י כ' ריבה את הגרים והעבדים לסקילה (טט) – וגם טומטום ואנדרוגינוס כמו שהסברנו ב-(יז,ב). **תורה תמימה (דב' שפ' יז,ב) בושך אל** - אין לי אלא בישראל, גרים ועבדים מניין, ת"ל (פ' ה') **והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא אשר עשו את-הדָּבָר הִרְעָה הַזֶּה** ^(ט) [ספרי]: אמנם ספרי דורש הרבוי מתחילת (יז,ה) אבל אפשר שתבנית הטעמים רומזת לדרוש זאת מהסוף כי המלים האיש או האשה יתירות פעמיים, כי הענין התחיל ב-(יז,ב) עם איש או אשה.

תורה תמימה (ה) האיש ההוא - ההוא ולא אנוס, ההוא ולא שוגג, ההוא ולא מוטעה ^(ט) [ספרי]:
תורה תמימה הערה יב ... דלשון **ההוא** מורה על היותו בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי, ואם הוא אנוס או שוגג או מוטעה חסר לו אחת מהתכונות הדרושות לשלמות הנפש:

טט – אפשר כי **ההוא** מורה על היותו בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי, אבל שלושה המצבים שפורטים אותו ואת כל המתרבים ממנו ממתה על ע"ז זאת מרומזים בטעם זקף-גדול במלת **האיש** בתפקיד שלושה מצבי פטור ולא אנוס, ההוא ולא שוגג, ההוא ולא מוטעה

תורה תמימה באבנים - יכול באבנים מרובות ת"ל (פ' אמור) באבן, אי באבן, יכול באבן אחת, ת"ל באבנים, הא כיצד, לא מת בראשונה ימות בשניה^(ט) [ספרי]:

(אתנה) **ויסקלֶתם באבנים** – מרכא טפחא, יתור לרבות - תכלית הענינים הנידונים ברישא עד האתנה הוא פסק מיתת ב"ד בסקילה. היתור לרבות מלמד שבסקילה יש שלבים אחדים: (א) בהפלת הנידון מקומה ב' בבית הסקילה (ללא אבן ביד אדם); (ב) הפלת אבן אחת משא שני אנשים (העדים) על הנידון; (ג) סקילה ע"י העם (רבוי אבנים). **נְמַתוּ** - סלוק, מגביל כפי' **תורה תמימה הערה יז** ברור לנידון מיתה יפה כמו דרשינן כפ' קדושים בפסוק ואהבת לרעך כמוך, שאם הנידון מת משלב (א) אין עוברים לשלב (ב) וכו'.

ב"ה טוב טעם ודעת מונח ל"ט, ט, שפ"ט, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה; אנתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפ"ט – מוציא מפשט; מרכא = מארבו, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מנצח מסוים; מקה – בדי"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפך, הגנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

טט - אפשר שמאמר הגמרא על רבוי העדים מעל שניים מבוסס על יתור מלת "עדים" בצרוף "שלישה עדים" כי אם רצה להגביל עד שלושה בלבד היה לו לומר "על-פי שנים עדים או על-פי שלישה"
א - תביר מחלק וממעט, יש עדים שראו המעשה אבל לא התרו ואלו לא יעידו והמסתעף מכך שלא יחול על העדות פסול מהם, או הזמה. יש עדים למעשה שהתרו ובאו להעיד ועליהם יחולו עניני פסול, הזמה, עונש אם נמצאו זוממים, ביצוע גזר דין עם הנאשם נמצא חייב.

דברים שפטים ז,ז:

יְהוָה יִשְׁפֹּט בֵּין-יָדָיו וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו

ראה בבלי סנהדרין מהב,

אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור מאי טעמא דבעינא (דב' שפ' ז,ז), יְהוָה יִשְׁפֹּט בֵּין-יָדָיו וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו – מונח גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, אז אם יד אחד העדים משניים נקטעה אין ביצוע גזר דין על ידם אפשרי ולכן לא יבוצע גזר הדין.

ולכא אלא מעתה עדים גידמין דמעיקרא נמי דפסילי רש"י ואם כן נימא עדי גידמין פסולין למה לי דנקט נקטעה לאחר מכאן
יְהוָה יִשְׁפֹּט בֵּין-יָדָיו יד שהיתה להם תהיה להם בשעת מיתה אבל גידמין מעיקרא לא מישתמעו מיניה דזו היא יד שלהם.

דברים שפטים ז,ח:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפָּחַת בֵּין-דָּם | לְדָם בֵּין-דָּיו וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו

וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו

ראה בבלי יבמות קדא, תנא קמא וכולי עלמא אומרים אין מקישים דבבב' ריבת לנגעים,

ולכן **דבבב' ריבת** - מרכא טפחא, יתור לרבות עליהם למשל חליצה שהיא דין ממוני

רבי אלעזר סבר מקישינן ריבים לנגעים, מה נגעים רואים רק ביום אף **דבבב' ריבת** - ממונות רואים-דנים רק ביום. ת"ק סבר אין מקישינן ריבים לנגעים לכן החליצה בלילה כשרה.

ב-בבב' יבמות קדא, כולם מסכימים שאין מקישים **דבבב' ריבת** לנגעים, אבל ב-**ספרא תזריע פ"א פ"א (ט)** דורש ע"פ (דב' שפ' ז,ח)

כא(ה) ועל-פיהם יהיה כל-ריב וכל-נגע: שמקישים ריבים לנגעים. **תורה"מ [מג]** ... מקישים ריבים לנגעים הוא דעת ר' מאיר ב-

בבלי סנהדרין לדב, וחכמים פליגי עליו כנאמר במשנה בסנהדרין.

חליצה וגט הם תביעה ממונית, המחלוקת ביבמות - האם חליצה היא תחילת דין ואסורה בלילה או גמר דין המותר בלילה.

ראה שמות כי תשא ז,ב,ז,לב

תיקוני זוהר נספח (מעמ' קלט) דף קמג עמוד ב

... ואם הוא נדר מסטרא דאבא ואימא ולא בעי אנא סליק לגבי ההוא דאתמר ביה (דב' שפטים ז,ח) **כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפָּחַת בֵּין-דָּם | לְדָם בֵּין-דָּיו** ואתמר ביה במופלא ממך אל תדרוש דיפטור נדר ואף על גב דשכינתא היא בגלותא לגבי בעלה כנדה דאיהי יפריש בין-דָּם | לְדָם ואתפתח מקורא דילה לדכאה לה במים דאורייתא מים חיים דלא פסקין ואפריש מינה דם נדה דאיהי לילי"ת דלא אתקריבת בהדה דאיהי חובא דנשמתא דסאיבת לה ולית לה רשו לסלקא נשמתא לגבי בעלה לההוא אתר דאתייהבת מתמן ואתדנת בין-דָּיו | לְדָם בין דיני נפשות לדיני ממונות דאית מאן דאתפרע בממוניה ואית מאן דאתפרע בנפשיה ו**יבין נגע לנגע** כמה דאוקמוהו איכה ישבה בדד דאיהי חשיבא שכינתא בגלותא כמצורע דאתמר ביה בדד ישב מחוץ למחנה מחוץ ודאי דא גלותא דאיהי לבר מארעא דישאל דאיהי מותבא דאת ה' ואי מקורא לא יכיל למפתח עד דיפתח ליה ההוא דסגיר ליה אנא מפייסנא ליה בגין יו"ד ק"א ואי"ו ק"א דאיהו יחודא דיחודיה תמן ובגין לברושין דאתלבש מיד אתפתחת מקורה ואתדכיא שכינתא ורוא דמלה מקוה ישראל י"י מושיעו בעת צרה מושיעו ודאי ההוא דמקורא דמקוה בידה:

כִּי יִפְלֹא - מונח תלישא-קטנה, בעל בחינה נעלה, דבר מעבר למחיצת הבנה,

בין-דָּם | לְדָם - קדמא פסק ואזלא, קריאה ללא פסק, זה כעין כלל דמים, אחד מהם ע"פ **רבי יוסף בכור שור** עוסק בהבחנה בין דם

נידה לדם לידה לדם זיבה, אחרים עשויים להיות דיני נפשות ודיני ממונות המכונים דמים,

קריאה עם פסק עשויה להיות דרשת **תיקוני זוהר נספח (מעמ' קלט)** על הפסקת הנידות והפרישה של השכינה כמו טהרת הנידה במים

חיים דלא פוסקים ואתפתח מקורא דילה לדכאה לה במים דאורייתא מים חיים דלא פסקין ואפריש מינה דם נדה

דברים שפטים ז,ח:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפָּחַת בֵּין-דָּם | לְדָם בֵּין-דָּיו וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו וְיִבְרַךְ אֶת-יְהוָה בְּיָמָיו

אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

כִּי יִפְלֹא - מונח תלישא-קטנה, כעין שני עניני תלישא-קטנה, ענין מחיצה ושיעורין שונים. מחיצה – היעלמות ידיעת הלכה או הכרעת

הדין מן הדיינים, מחלוקת עם המופלא שבבית דין,

שיעורין ואומדנים **למשפט** – רביע, לכאורה ארבעה סוגי משפט,

רבי יוסף בכור שור מונה ששה סוגי משפט ע"פ **בבלי סנהדרין ז,א**

למשפט - זה הדין. **בין דם לדם** - בין דם נידה לדם לידה לדם זיבה. **בין דין לדין** - בין דיני ממונות לדיני מכות לדיני נפשות. **בין נגע לנגע** - בין נגע אדם לנגעי בגדים לנגעי בתים. **דברי** - אילו החרמים והערכין וההקדשות, שבאים על ידי דיבור. **ריבות** - השקות סוטה, שבא על ידי ריב שבין אדם לאשתו; ועריפת עגלה ערופה, שעל ידי ריב בינו ובין רעהו הרג את חברו; וטהרת מצורע (ראה סנה' פז,א), שעל ידי שהוא בעל מריבות ומוציא שם רע (ראה ערכין טו,ב), בא לו הנגע. **בשעריך** - זה לקט, שכחה ופיאה (ראה סנה' פז,א) וכו'

רלב"ג מונה שלוש סוגי מחלוקת בין דיני סנהדרי קטנה.

ראה רביע, תלישא-קטנה

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מנחם (טורד"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקה – בדי"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

1.5 דברים שפטים טז, יח (התשע"ה)

דברים שפטים יז, טז: רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים

וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִמָּה לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס

וְהוּ אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפֹּן לָשׁוֹב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד:

בבלי סנהדרין כא, משנה. לא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים אלא כדי מרכבתו.

בבלי סנהדרין כא, ב גמרא. תנו רבנן: **לא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים** יכול אפילו כדי מרכבתו ופרשיו - תלמוד לומר **לָו** - **לָו** אינו מרבה אבל

מרבה הוא כדי רכבו ופרשיו. הא מה אני מקיים **סוּסִים** - **סוּסִים** הבטלנין. מניין שאפילו **סוּס** אחד והוא בטל שהוא ב-**לא-יִרְבֶּה** -

תלמוד לומר **לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס**. וכי מאחר דאפילו סוס אחד והוא בטל, קאי ב-**לא-יִרְבֶּה**, (אם כן) **סוּסִים** למה לי? לעבור בלא

תעשה על כל סוס וסוס. טעמא דכתב רחמנא **לָו** הא לאו הכי הוה אמינא אפילו כדי רכבו ופרשיו נמי לא? - לא צריכא, לאפושי.

רש"י (ע"פ סנהדרין כ"א) אלא כדי מרכבתו **שפת"ח** - מדכתיב **לָו** משמע לו הוא דלא ירבה שיהיה לו סוסים בטלים אבל כדי הצריך

לו מותר דהיינו כדי מרכבתו **מצוות השם** (מוסיף) ומרכבת פרשיו

רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים וגו' **ת"י** - לחוד לא יסגון ליה על תרין סוסוון דלמא ירכבון רברבנוי עליהון ויתגאון ויתבטלון מפתגמי

אורייתא ויחובון חובת גלותא למצריים

כתר יונתן (טז) **רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו** על שני **סוּסִים** (מיעוט רבים שניים) שמא ירכבו שריו עליהם (שלא יהיה עליהם מורא מלכות) ויתגאו

ויתבטלו מדברי תורה ויתחילו חובת גלות למצרים ויי אמר לכם לא תוסיפו לשוב בדרך הזה עוד: כנראה רוצה לומר שמלך העוסק

בתהלוכות אין מוראו על העם והממלכה מיתדרדרת...

רמב"ם ספר המצוות, ל"ט שס"ג, הל' מלכים פ"ג ה"ג האזהרה שהזהר המלך מלהרבות לו סוסים, והוא אומר יתעלה **לא-יִרְבֶּה-לָּו**

סוּסִים והגבול לכך, שלא יהיו לו סוסים שעוברים לפניו (טט) - תהלוכה לשם תהלוכה, ואפילו סוס אחד לא יהיה אצלו, זולת הבהמה

שהוא רוכב עליה בלבד או סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה שירכבו עליהם הצבא אבל בשבילו רק בהמה אחת

בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ב' מסנהדרין (טט) - כא, ב).

רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים - זרקא מונח סגול, בתפקיד של הגורע מענין ו/או מוסיף עליהם. המונח עשוי לשמש עוד גריעה או הוספה

לא-יִרְבֶּה-לָּו - מקף מקף כל אחד כרב-מצב, מקף אחד עבור (א) עצמו הנלמד ממלת **לָו** לעומת (ב) רכבו. לעצמו מוגבל לסוס אחד ולפי

תרגום יונתן ל-**סוּסִים** מיעוט רבים שני סוסים. לעומת זאת לרכבו מרבה כנחון

מקף שני עבור צבאו (א) לא ירבה (ב) ירבה.

עבור שני המצבים (לעצמו, לצבאו) המלך מוזהר **רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים** - זרקא מונח סגול, בתפקיד גריעה מזכויותיו אם הסוסים

אינם משמשים לצרכי רכבו ולצרכי הצבא אלא בטלנין, משמשים להתגאות בהם, לתהלוכות אזי עובר בלא תעשה על כל סוס וסוס. היינו

תוספת לאו ומלקות. (כגון השימוש בסוס ב-**מגלת אסתר**)

אבל אם הם למוכנות הצבא אז תוספת שניה - ע"פ **רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ג** סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה.

סוּס - אתנח, מגביל שאפילו סוס אחד והוא בטל לא ירבה כנאמר ב-**ספרי [לב]** ... מנין אפילו סוס אחד והוא בטל תלמוד לומר **סוּס**

וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִמָּה - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים, כנלמד ב- **ביאור על ספר המצוות לרס"ג (הרב**

פערלא) לאוין ל"ת רלה רלו רלו רלח ... ולא ד-**לא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִמָּה** (טט) - לימוד א) ג"כ בא להזהיר על שיבת העם למצרים

בכל ענין. ואף על גב דמסיים קרא **לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס**. ע"כ (על כרחך) לאו דוקא הוא. (טט) - לימוד ב) דה"ה (דהוא הדין) לצורך ענין

אחר (ראה הסבר להלן). וכדמסיים קרא וכתב **וְהוּ אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפֹּן לָשׁוֹב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד**: ולפ"ז ודאי נכונים דברי רבינו

(סעדיה) הגאון ז"ל כאן:

וְלֹא-יָשִׁיב - מקף כרב-מצב ההשבה (א) למסחר (ב) להתישבות קבועה (ג) לכיבוש הארץ. בענין התישבות קבועה מחלוקת האם המצוה

לשעתה או לדורות ולפי שקהילות רבות ישבו במצרים וגם הרמב"ם שהה בה יש המפרשים שמצוה זאת הייתה לשעתה. אבל רואים שעתה

כמעט ואין מבני ישראל במצרים אז אולי זה בכל זאת לדורות.

מִצְרַיִמָּה ובדרך מוסר שני לימודים (א) היא מקום השעבוד של אבותינו שמשכו אותם לעבודה בפה רך ורמיה זאת היא גם לדורות כעין

קנה רצון שאין לסמוך עליו, ואם סוחרים עמם ויש קירוב לבבות הרי סומכים עליהם ולא על השם, (ב) היא מקום טומאה וסמל המשך

אחר תאוות החומר (האלשיך) והתוצאה של **לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס** - ולא רק סוס אלא כל קשר עמם ממעטת הבטחון בה' (כלי יקר)

דברים שפטים יז, כ: לְבַלְתִּי רוּם-לְכָבוּ מֵאֲחִיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן-הַמַּצְנָה יָמִין וּשְׂמֹאל

לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמִים-עַל-מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל: ס

לְמַעַן - תלישא-קטנה בתפקיד שיעור, **בעה"ט יֵאָרֶיךָ יָמִים**. מלך שמלך בן לי יאריך ימים ולא שאל וכו'

יֵאָרֶיךָ יָמִים - קדמא דרגא **עַל-מַמְלַכְתּוֹ** - תביר **הוּא וּבְנָיו** - מרכט טפחא, המשך **בעה"ט** ולכך סמך (להלן **יח, א**) **לא-יִהְיֶה לְפָנֶיהֶם**

ואחרייו (**יח, א**) פרשת **אוב**, דמשום מעשה דנוב עיר הכהנים ומשום ששאל באוב נטרד ממלכותו (**יל"ש ח"ב רמז קלט**).

יָמִים - דרגא יוצרת קשר בין ענין המלך כאן לענין הכהנים להלן ולענין אוב.

דברים שפטים יח, א לא-יִהְיֶה - תלישא-גדולה בתפקיד נבחר, ראש, שיעור אלפניה ולאחריה, המתאים ל-**בעה"ט יח, א**) סמך לפרשת

מלך (שלפניה) כי על פי כהן גדול (ראש)המלך נמשך (ראש), והקדים מלך שגדול הוא ממנו (טט) - מכהן גדול(ירושלמי הוריות פ"ג

ה"ה).

ועוד רמז שעל הנשיא יהיה העולה והמנחה והנסך (יחזקאל מהיז).

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מונח (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: תמצית ההשערת: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרףא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מק-י** בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק-י** – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

עוד מה כהן ולוי נוטלין מעשר כך המלך צאנכם יעשור (ש"א ח"ז) (שיעור מס המלך מעשר)
לא יהיה - תלישא-גדולה בתפקיד ללמד לאחריו - ירמוז ע"פ **רש"י** לשיעור קדשי הגבול לכהנים (**שפת"ח** קדשים שמביאים לכהנים בגבולין)

לא יהיה - תלישא-גדולה בתפקיד ללמד לאחריו ירמוז למחיצות, וכתב ה-**רמב"ם** שלא יהיה נחלה לכהנים ולוים בארץ עשרה עממים, אבל בשאר הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל יש להם נחלה וחלק בבזיה. תרו"מ ובכורים רק מארץ עשרה עממים.

דברים שפטים יח,א:

לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לני חלק ונחלה עם ישראל
אשר ה' ונחלתו יאכלון:

לא יהיה - בהוויתו-ביסודו גזירת הכתוב תלש-הרחיק את מי? - **לכהנים הלויים** – קדמא ואזלא המרמוז על לימוד בסדר מסוים, שכאן עשוי להיות כלל, כלל מה? כל-שבט-לוי-פרט א' - **רש"י** בין תמימים בין בעלי מומין, **לני** - תביר-בעל מום אפשר יצא מן גזירת הכתוב? **כל שבט** דרגא מושך המיחול אל התמימים הדרגא - מצביעה על הכהנים הלויים? או מצביעה אל הסיפא אחרי האנתח.

חלק ונחלה – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות, רש"י - (חלק ביזה) נחלה בארץ עם ישראל-חלק השייך ל"חלק ונחלה"-ביזת הנכבשים, נחלת הנכבשים וחלק שלא שייך לביזה ולנחלת הארץ-זה ממועט מן המשפט השלילי, לכן בזה יהיה חלק. מהות חלק זה מתבררת אחרי האנתח, דרגא אחרי האנתח מצביע על הכתוב המלמד. אשי ה' ונחלתו יאכלון-

רש"י: אשי ה' - קדשו המקדש ס"א קדשי הקדשים-האם יש לכהן בעל מום חלק בק"ק?

רש"י: נחלתו-אל קדש הגבול תרומות ומעשרות-תביר טפחא-חלק לפרטים אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו.

ה' תביר... **יאכלון**-חלק השייך לאשי ה' ונחלתו-אלו קדשים: אלו תרו"מ ואף לוי מעשר עני אלו מתנות כהונה חולין? . חלק שלא שייך לאשי ה' ונחלתו-חטא מן הנ"ל.

דברים שופטים יח,ג:

וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם-שור אם-שה
ונתן לפהו הזרע והקטנים והקבה:

וזה יהיה משפט הכהנים - פזר תלישא-קטנה קדמא ואזלא, תלישא - שיעורי מתנות כהונה מחולין, (ד) ע"פ **רש"י** שיעורי תרומה ושיעורי ראשית הגז, **וזה** – פזר ענינו וענין אחר.

פרט א' – **מאת העם** – מונח רביע **מאת** - תביר ממעט מ-**זבחי הזבח** – את הכהנים עצמם ???

פרט ב' – **אם-שור אם-שה** מתנות כהונה מן החולין שייך בבהמות, ולא שייך בחיה שכבר נאמר עליהן בחיה בגדר בהמה אבל לא שייכת לזובח הזבח, כפי' **רש"י** - **שור** - פרט לחיה, **שה** פרט לטריפה?.

פסוק ג' - כלל בתיך כלל של **פסוק ג'** לענין אשי ה', **פסוק ב'** כלל ב'... לענין אשי ה' ונחלתו

דברים שופטים ח,ג:

וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם-שור אם-שה
ונתן לפהו הזרע והקטנים והקבה:

מאת זבחי הזבח אם-שור אם-שה ספרי מ"ה – לרבות כלאיים (לרבות) בין בארץ בין בחו"ל.

מלבי"ם... וכן דרשו פה כל שהוא **שור** וכל שהוא **שה** וא' מרבה כלאיים וא' מרבה חו"ל ... בסתמא ספרי ר"ש ... כמו שמביא ב-

חולין קלו ע"ב... וכן יסביר כע"א ??? פטור מן המתנות, שכן לא דרש **אם-שה** לרבות את

זבחי הזבח – מדובר בבשר חולין ובהמה היא בכלל חיה טהורה או חיה טהורה היא בכלל בהמה, לכן אפשר כי **זבחי הזבח** – מרכא טפחא, יתור לרבות לשחיטת חולין חיה טהורה ועופות, לכן **מאת** – תביר, ממעט החיות והעופות הטהורים מ- **ונתן לפהו הזרע והקטנים והקבה** מתן מן ממתנות כהונה,

הקרא **אם-שור** – מונח, רבוי כפי' **ספרי מ"ה** – לרבות כלאיים (לרבות) בין בארץ בין בחו"ל. **מלבי"ם**... וכן דרשו פה כל שהוא **שור** וכל שהוא **שה** וא' מרבה כלאיים וא' מרבה חו"ל ...

אם-שה – אתנה, והגבלה שלא יתן מן הטריפה:

ע"פ **רש"י** חיה (הקרא מוציא את החיה הטהורה ממתן מתנות כהונה), ראה **שפת"ח**.

אפשר כי **דברים שופטים ח,ג:** **וזה יהיה** – **טרסא**, בתקיד שיעורין למתנות כהונה מן החולין בפסוק (ח,ג) ... **ונתן לפהו הזרע**

והקטנים והקבה ובפסוק (ח,ג) כמוסבר כאן

דברים שופטים יח,ד:

ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן-לו:

ראשית דגנך – **רש"י:** זו תרומה ולא פרש בה שעור... 1/60, 1/50, 1/40.

תירשך ויצהרך – מונח רביע

וראשית גז צאנך תתן-לו – **רש"י:** 1/60 מחמש רחלות

ראה **דב' עקב ז,יג** על העברת הלימוד המקובל בהפרשת תרו"מ מכאן לשם

ב"ה טוב טעם ודעת מלדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא ממשו; מרכא = מאריך; רבוי; דרָגָא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפָקא = טרָקא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפָקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָגָא תביר טפָקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפָקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפָקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט, תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קעד] (דב' שפ' יח,יד) כיו הנונים האלה אשר אתה יורש אותם, עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה אתה יורש את הנונים האלה. אל-מענגנים ואל-קסמים ישמעו. שמה תאמר להם יש במה להשאל ולי אין לי תלמוד לומר ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך: [נתן לך]. לך נתנה ואתה מניח דברי תורה ומתעסק בבטולה סליק פיסקא (דב' שפ' יח,יד) כיו הנונים האלה – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, אפשר שלפנינו דרשה במידה י"א של ל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג סדור שנחלק.

מוצע לומר שבקריאה עם פסק מלת "כי" מצטרפת לפסוק הקודם (דב' שפ' יח,יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך: ס (דב' שפ' יח,יד) כיו בזכות עשיית מצוה האמורה בענין שהיא הכתובה לפני-כן (דב' שפ' יח,יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך שבשכרה אתה יורש את הנונים האלה. וזוכה לנאמר בסוף הפסוק לקשר הנבואי מעם (דב' שפ' יח,יד) ה' אלהיך: אל (דב' שפ' יח,טו) נביא מקרבה מאחריך כמני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעו: (ראה [שפת אמת] להלן). בקריאה ללא פסק מלמד על דרכי הגוים (דב' שפ' יח,יד) כיו הנונים האלה ... אל-מענגנים ואל-קסמים ישמעו

[שפת אמת דברים פרשת שופטים [תרמ"ז - תרמ"ח - תרמ"ט]]
בפסוק (דב' שפ' יח,יג) תמים תהיה כו' (דב' שפ' יח,יד) כיו הנונים האלה כו' אל-מענגנים כו'. פי' כי נמצא חכמה בטבעיות והוא בחי עשרה מאמרות שנברא בו העולם דכתי' (תה' צב,ג) מה-גדלו מעשיו כו' כאן נשלב את הנלמד מתבנית הטעמים בכתוב (דב' שפ' יח,יד) ואתה לא כן – זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד כעין שנוי גדול, כאן עבור בני ישראל, מהסדר הטבעי של אומות העולם כהמשך פירוש [שפת אמת] ויש חכמה ב"עולם שנה נפש" ומאלו הכחות נמצא בחכמי האומות. מענגנים היא החכמה בזמן. קסמים במעשה. (דב' שפ' יח,יא) אוב וידעני בנפשות.

וכאן בא השנוי הגדול
אכן לבני"ג נמשך ככל יום התחדשות למעלה מן הזמן והטבע. וזה ענין עשרת הדברות שנמסר כל ההנהגה ביד בני"ג. כי עשרה מאמרות הם החק שנתן הקדוש ברוך הוא בהבריאה. ובעשרת הדברות כתי' (שמ' יח,כא) ונדבר אלהים את פלי-דבריהם האלה לאמר: שנתן זה הכח בפיהן של בני"ג כמ"ש (שע' נא,טו) ואשים דברי בפיך. אשים הוא לשון עתיד והוה. כי באמת האותיות הושמו בלב בני"ג בקבלת התורה. אך מתפרשין בכל עת בפירושים וצירופים שונים.
ומעידה על כך תבנית הטעמים של (דב' שפ' יח,יד) נתן לך – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. הבסיס הוא אותיות עשרת הדברות וההרחבה היא בכל עת בפירושים וצירופים שונים, ועד שבדיבורים אלו מתקיימין ומתחדשים מעשה בראשית תמיד (שיסודם מעשרה מאמרות שהם החוק שנתן הקב"ה בהבריאה (ראה לעיל) ראה המשך מאמר שפת אמת).
ואלה הדרכים יכולין בני"ג להשיג תמיד. ומזה ה' הנבואה בישראל כמ"ש (דב' שפ' יח,יח) ונתתי דברי בפיך. והנביא ה' בכח כללות בני"ג כמ"ש (דב' שפ' יח,טו) נביא מקרבה. רק שהנביא הוציא מכה אל הפועל כח הדיבור שבכללות בני"ג כמ"ש (שע' נא,טו) ואשים דברי בפיך ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך אליו תשמעו: מעשה בראשית תמיד. ועיין במד' יתרו שכל הנביאים קבלו נביאתן מהר סיני כמ"ש (שמ' יח,כא) ונדבר ... לאמר: כו':

(א) כפי' ר' יוסף בכור שורף (דב' שפ' יח,יד) אל-מענגנים ואל-קסמים ישמעו - 'אנטנדנט' (בלעז, טט: ישמעו, ישימו לב), כי אין השכינה שורה עליהם. ואתה לא כן נתן לך - לא נתן לך כך, אלא משרה שכינתו על הנביאים, שתבוא לך מאת הקדוש ברוך הוא.

(ב) (רלב"ג) (דב' שפ' יח,יד) כיו הנונים האלה אשר אתה יורש אותם אל-מענגנים ואל-קסמים ישמעו - רוצה לומר, כי מפני היותם תחת המזל יקרה להם שיגידו קצת העתידות בזה האופן; אך אתה אינך כן, כי הנביא לבד הוא אשר יודיע לכם המתחדש, כאמרו: (במ' בלק נג,ג) כי לא-נחש ביעקב ולא-קסם בישראל פעת ואמר ליעקב ולישראל מה-פעל אל: כמו שפרשנו בפרשת 'בלק' (שם). או ירצה בזה: כי אלו הגוים, לחסרונם, לא השגיח השם יתעלה בהם להודיע להם העתידות, ואין להם מפני זה נביא; ולזאת הסבה יתפייסו באלו המהתלות שיודיעו מענגנים והקסמים. ואולם אתה - הנה נתן לך השם יתעלה שתגיע לך הודעת העתידות בשלמות על יד נביא. הגוים תחת המזל ולחסרונם אין השם מודיע להם העתידות ואין להם מפני זה נביא, אבל לישראל הודעת העתידות בשלמות על יד נביא. וזה שנוי גדול בסדר הטבעי שאין יודעים העתיד.

דברים שפטים יח,טו: נביא מקרבה מאחריך כמני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעו:
[רש"י] (דב' שפ' יח,טו) מקרבה מאחריך כמני - כמו שאני מקרבה מאחריך יקים לך תחתי, וכנ"ל מנביא לנביא: נביא – קדמא, אפשר מלמד על העיקר השביעי לרמב"ם ... שנבואת משה רבנו עליו השלום היתה אמיתית, ושהוא אב לנביאים, לקודמים לפני ולבאים אחריו. אפשר שבא ללמד שנבואת משה היא מקדמת דנא יקים לך – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ואלו הנביאים הבאים מכה נבואת משה רבנו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו, ט"ז) כי במצואתו האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תפצית ההשפעות; אנתה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, למעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשירה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מנצח מסוים; מקף-בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק-ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרש'ים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.8 דברים שפטים טז, יח (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים שפטים יז, ד: והגד-לה' ושמעתי ודרשת היטב והגה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל:

(וי' ה,א) ונפש בייחצא נשמעה קול אלה והוא עד או ראה או נגע אמר לו יגיד ונשא עונו: (דב' ראה יג,טו) ודרשת וקשרת ושאלת היטב והגה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך: (דב' שפ' יט,יח) ודרשו השפטים היטב והגה עד-שקל העד שקר ענה באחיו: כדי ללמוד גזירה שוה ללא עירעור הכתובים צריכים להיות מופנים מכל צד.

[מדרש תנאים] (דב' שפ' יז,ד) והגד-לה' ושמעתי וכי אפשר לבשר ודם לשמוע אלא מפי הגדה (טט): אחת מהמלים יתירה, ולפי המשך זאת "והגד-לך" ולכן פנויה לדרשה בגזרה שוה) אלא הרי אתה דן נאמר כאן והגד ונאמר להלן (וי' ה,א) הגדה (טט: יגיד) מה להלן בבית דין אף כאן בבית דין:

במידת גזרה שוה במשמעות שרש הג"ד כנדרש ב-[מדרש תנאים] המלמד על עדות בבית דין בין (וי' ה,א) הגדה (טט: יגיד) בבית דין אז גם ב-(דב' שפ' יז,ד) והגד בבית דין, אם כן מה משמעות (דב' שפ' יז,ד) והגד-לה' – מקף כרב-מצב מקום הגדה ולמי מגיד. (א) מחוץ לדין בנושא הנידון בבית-דין אפילו לדין (ב) בשעת דיון בבית דין בנושא הנידון. התורה בוררת רק מצב (ב).

(דב' שפ' יז,ד) והגד-לה' ושמעתי – (סלוק) טפקא אתנה תבנית טעמים כמו (דב' וא' ו,ד) שמע ישראל שבית הדין העדים והנידונים או המתדיינים יהיה עליהם עול מלכות שמים.

(דב' שפ' יז,ד) ושמעתי ולא מאלך (טט: טעם אתנה מגביל שלא ידון הדיין מידיעת עצמו אלא על פי עדים): ודרשת מן התורה: היטב נאמר כאן היטב (יחיד לע"ז) ונאמר להלן (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) מה להלן (יג,טו) (עיר הנידחת לע"ז) בשבע חקירות אף כאן (יז,ד) (יחיד לע"ז) בשבע חקירות מה כאן (יז,ד) בשני עדים הכתוב מדבר אף להלן (יג,טו) בשני עדים הכת' מדבר: (יז,ד) והגה אמת להוציא את הספק: (יז,ד) נכון הדבר שתהא עדותן מכוונת פרט לשהכחישו זה את זה אפלו בבדיקות שאין זה נכון: (יז,ד) נעשתה התועבה הזאת בישראל להוציא את העובר ע"ז וברח שנ' (יז,ד) בישראל:

[ספרי דברים שופטים פיסקא קצ] (דב' שפ' יט,יח) ודרשו השפטים היטב (עד זומם) ולהלן הוא אומר (דב' שפ' יז,ד) והגד-לה' ושמעתי

ודרשת היטב (יחיד לע"ז) (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) (דב' שפ' יט,יח) היטב (עד זומם) לגזירה שוה מלמד שבדקים אותה בשבע חקירות אין לי אלא חקירות, בדיקות מנין תלמוד לומר (דב' ראה יג,טו) והגה אמת נכון הדבר

[מדרש תנאים] דורש גזרה שוה נוספת משני מופעי מלת "היטב", [ספרי שופטים פיסקא קצ] לומד גזרה שוה זאת משלושה מופעי מלת (דב' שפ' יז,ד) היטב (יחיד לע"ז) (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) (דב' שפ' יט,יח) היטב (עד זומם) לגזירה שוה אחת מתכונות גזרה שוה שאפשר לקחת כתוב נוסף שבסביבת הכתוב שממנו לומדים גזרה שוה באחד מהפסוקים ולהעביר מסקנה הילכתית ממנו אל הפסוקים האחרים שמתפתים בגזרה שוה. ל-[ספרי] ברור שהכתוב (דב' שפ' יז,ד) היטב (יחיד לע"ז) הוא על דרישת שני עדים אף שאינם כתובים במפורש.

הידיעה על שני העדים מועברת אל הכתוב (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) שגם בה צריכים שני עדים ובית דין עורך להם שבע חקירות. אם הידיעה הזאת הדרשה חזרת אל (דב' שפ' יז,ד) היטב (יחיד לע"ז) ולומד בה ששני העדים נבחנים האם (יז,ד) נכון הדבר – זקף-קטן בתפקיד שתיים, שהעדים לא יכחישו זה את זה בשני תחומים (א) חקירות (זמן ומקום) (ב) בדיקות (דברים אחרים)

דברים שפטים יז, טז: רך לא-ירבה-לו סוסים

ולא ישיב את-העם מצרימה למען הרבות סוס

הנושאים לברור בסיפא של הפסוק: (א) האם הנאמר הוא לא לחיוב או למצוה (ב) האם זה לשעה או לדורות (ג) האם לדיור או בכלל [רמב"ן (שמ' בש' יז,ד) ... (דב' שפ' יז,טז) וה' אמר לכם לא תספון לשוב בקרבך הנה עוד

תורה שלמה – יז משפטים, מילואים ע' רסז (אוצר החכמה) 5 א] ומצינו פסוקים שנאמרו וליש מפרשים נאמרו רק לשעה. כתב [רבינו בחיי] (דב' שפ' יז,טז) לא תספון לשוב בקרבך הנה עוד זו מצות שעה ואינה מצוה לדורות. וב-[צדה לדרך] תמה עליו שהרי מפורש בסוכה נא: שהיא מצוה לדורות וכן מפורש ברמב"ם.

ע"פ [ירושלמי סוכה פ"ה ה"א] שכתוב זה הוא אחת משלוש אזהרות בתורה לא לשוב למצרים מפני שלסוף יפלו בחרב כמו שנאמר בנביא. ואם זאת מצוה לדורות אז מה שנענשו ע"י מלכי הגוים הוא על שעברו ושובו לדור במצרים כמובא ב-[עוז והדר המורחב מובאות התוספות בבלי גיטין ע' יט ד"ה דף נז ע"ב] "אמר אביי וכולהו קטלינהו אלכסנדרוס מוקדון. ואמרינן בגמרא מאי טעמא איענשו שהרגם אלכסנדר מוקדון. משום דעברי אהאי קרא (דב' שפ' יז,טז) לא תספון לשוב בקרבך הנה עוד, ואינהו הדור אתו, שחזרו למצרים. (טט: אלכסנדר מוקדון (=א"מ) הוא שם מייצג למלכי הגוים, שהוא צוה על בנין אלכסנדריה. הפרעות הראשונות ביהודי מצרים היו ע"י נבוכדנצר (כנבואת [ירמ' מב,טז]) שגם החריב את מצרים הישנה כ-130 שנה קודם לא"מ. פרעות ידועות ביחוד היו בימי הרומים 400 – 500 שנה אחרי אלכסנדר, כגון טריינוס או טרוגינינוס כפי [גר"ח קנייבסקי ירושלמי סוכה פ"ה ע"פ"ז].

[ירושלמי (וילנא) [סוכה פ"ה ה"א] תני רשב"י בגי' מקומות הוזהרו ישראל שלא לשוב לארץ מצרים שנאמר (שמ' בש' יז,ד) זי אשור ראיכם את-מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד-עולם: (דב' שפ' יז,טז) וה' אמר לכם לא תספון לשוב בקרבך הנה עוד:: (דב' תבוא כח,סח) והשיבך ה' מצרים באניות בקרבך אשר אמרתי לך לא תחסיף עוד לראתה. ובשלשתן חזרו ובשלשתן נפלו. אחת בימי סנחריב מלך אשור שנא' (ישעי' לא,א) הוי הירדים מצרים לענף מה כתיב בתריה (ישעי' לא,ג) ומצרים אדם ולא-אל וסוסיהם פשר ולא-רום וה' יטה לך וכשיל עזר ונקל עזר ויחזק פלגם ויכניו: ס ואחת בימי יוחנן בן קרח. (ירמ' מב,טז) והיתה הסרב אשר אתם וראים ממנה שם משיג אתכם בארץ מצרים והרעב אשר-אתם לא יגעים ממנו שם ידבק אחרים מצרים ושם תמותו::

מוצע לומר כי (דב' שפ' יז,טז) לא תספון – מונח רביע מרמז ללפחות ארבעה דברים הקשורים לנושא לשוב בקרבך הנה עוד למצרים. (דבר א) [ירושלמי סוכה פ"ה ה"א] מלמד שנאמרו שלוש אזהרות בתורה לא לשוב למצרים מפני שלסוף יפלו בחרב כמו שנאמר בנביא, הן בבחינת חזקה שאכן כך יקרה. ואפשר שזה מרומז בפתיחת הסיפא של (דב' שפ' יז,טז) וה' אמר לכם – כל מקום שנאמר "וה' זה ה' ובית דינו, בנוסף זה בתבנית טעם עליון של (שמ' ית' כב) אנכי ה' אלתיך – פשטא מונח זקף-קטן. הכתוב מלמד על פסק דין מגלוי אלוקות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: מצוות ההשערה; אנתנ, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש – גרשימ – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שממנו נתנו עשרת הדברות, ואפשר כי הוא כדברי האר"י המובאים ב-**[מאיר בת עין, רב ביקיאים מאיר, ע' תצו (אוצר החכמה)]** נפקא לדינא ... לסברת ראב"ע שנשארו ניצוצות במצרים, מותר לדור במצרים ואינו גורם גלות לשכינת עוזנו על חנם ח"ו. (וכאן מצטט את **[הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז]** שלא אסרה תורה אלא לבאים מארץ-ישראל). אבל לדעת רבי עקיבא שלא נשארו ניצוצות במצרים, אסור לדור בה, וההולך לדור בה גורם גלות לשכינת עוזנו על חנם כנזכר בדברי רבינו האר"י זלה"ה. לפי רבי עקיבא אפשר להסביר שטעם מלת **(דב' שפ' יז, טו) וְהָ אֶמְרָ לְכֶם** – זקף-קטן בתפקיד שתיים, מרמז לנבואות שני נביאים ישעיהו וירמיהו על הכליון ליורדים לדור במצרים הגורמים לגלות השכינה על חנם. החל מהתשי"ז כמעט ואין בה מבני ישראל.

ארכבע דברים ב-ה) **[דבר מלכות שפטים התשע"ח ע' נד, נקודות משיחות קודש – אדמו"ר מ"ש] (דב' שפ' יז, טו) וְהָ אֶמְרָ לְכֶם לְאָ תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּרַרְךָ הַזֶּה עוֹד**

בטעם אסור הישיבה במצרים בזמן הזה פרש הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה מ"ו) (ט:א) כדי שלא נלמד כפירתם (ט:ב) שלא ננהג כמנהגייהם המגונים לדעת התורה..... (ט:ג) האיסור לדור במצרים בזמן הזה הוא מחמת אותם מצרים שנשארו במקומותם (ט:ד) למרות הבלבול של סנהריב) ואף שהם מיעוט, הרי לגבי הבא לגור אצלם הם "קבועי" ו"כל קבוע כמחצה על מחצה דמי" ואינם בטלים ברוב שאינם מצריים.

האדמו"ר מ"ש הוסיף ענין רביעי "לא תוסיף" לשוב למצרים אבל (ט:ד) מותר לגר מצרי לבוא בקהל אף שיש מיעוט מצרים שנשארו (ט:ט) גם לאחר הבלבול שעשה סנהריב), וזה מדין קבוע כמחצה על מחצה דמי, וכל דפריש מרובא קפריש ומותר מיד (ט:ט) וכאן יש להביא הנימוק שלעיל ו"כל קבוע כמחצה על מחצה דמי" ואינם בטלים ברוב שאינם מצריים ועוד שע"י הגיור ממעט את המצרים) (ט:ט) באופן זה אפשר להוסיף קנין עבדים מהם. ועוד שמא יראו עצמות בני אפרים שהרגום פלשתים ביציאתם ממצרים קודם ליציאת מצרים בצויו ה' למשה (זה על בסיס [שמות רבה בשלה כ"א]) (לפני "חזון העצמות היבשות" של הנביא יחזקאל לשיטה שהחזון על בני אפרים אלו, או שהחזון לא היה עליהם).

בירור האם מותר לדור במצרים.

מהלך א **[רמב"ם מלכים פ"ה, ה"ז]** ומותר לשכון בכל העולם חוץ מארץ מצרים ב, (ט:ט) הרמב"ם מגדיר את התחום של מצרים מן היסוד הגדול ועד המערב ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כנגד ארץ כוש וכנגד המדבר, הכל אסור להתישב בה, בשלשה מקומות הזוהרה תורה שלא לשוב למצרים, שנאמר לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, לא תוסיף עוד לראותה, לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ואלכסנדרריאה בכלל האיסור.

ב **[הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז]** ... ואין לנו טעם להתיר אם לא נפרש כפירוש רא"ם שפירש **(דב' שפ' יז, טו) לְאָ תִסְפֹּן** לא אסרה תורה אלא **בְּרַרְךָ הַזֶּה** כלומר מא"י למצרים אבל משאר ארצות מותר ע"כ מס"ה: ולדעת **[חסדי דוד פי' תוספתא]** וכן מוכח מהירושלמי [סנה"פ"ה, ח"ח] שנראה שלכל יהודי מותר לשוב לדור במצרים שחודשה אחרי חורבנה בידי סנהריב. **[חסדי דוד – תוספתא נזיקין ב: סנה' פ"ד, ה"ב, רב דוד פארדו, ע' תרלח (אוצר החכמה)]** ר"ש בן אלעזר אומר לא אותה (ט:ט) יריחו) בנה אלא אחרת בנה (ט:ט) יריחו שלא במקומה הראשון), ומשנבנתה הותרה לישב בה, וכך הוא אומר **(מ"ב ב,ה) וַיִּגְשׁוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֶשְׁרֵי־בִירְיָהוּ אֶל־יִצְחָק וַיֹּאמְרוּ** **[חסדי דוד]** שאם לא כן היכי דירי בה בני הנביאים. והמשך פירושו **[חסדי דוד]** וכן מוכח מהירושלמי [סנה' פ"ה, ח"ח] ודע דבתר דברי רשב"א מסיים בה בירושלמי וכן הוא אומר **(דב' שפ' יז, טו) לְאָ תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּרַרְךָ הַזֶּה עוֹד**, ולכאורה אין כאן מקום לזה (ט:ט) הפסוק **(דב' שפ' יז, טו)**, ונראה דקא משמע לן דכי היכי דאמרינן גבי יריחו יכל שנבנה מחדש אעפ"י שנבנה באיסור, משנבנה הותרה הדירה ואפ"י היא באותו המחוז, ה"נ באיסור דירת מצרים כל מקום שנבנה מחדש, משנבנה הותרה הדירה ויצא לנו טעם מרווח מפורש בש"ס להיתר דירת מצרים בזה"ל, הואיל ואין זו מצרים הראשונה ממש אלא שנבנית מחדש, דלראשונה קורין לה מצרים הישנה. וה"ט דאשכחן לגדולי ישראל שדרו בה דרי דרי.

מהלך א ממעט האיסור מיהודים שמחוץ לארץ-ישראל. **(דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב בְּרַרְךָ הַזֶּה עוֹד** – תביר מרכא טפחא סלוק.

(דב' שפ' יז, טו) בְּרַרְךָ הַזֶּה – מרכא טפחא מרמז על קבוצת פרטים העשויה להתרחב. יש דרכים רבות למצרים, וזמנים שונים להגיע אליה. **(דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב** – תביר מרמז שעל חלק מהפרטים לא חלה הלכה או ענין מסוים. אם האיסור הוא כפי **[תולדות יצחק]** הוראת שעה שאז היו רשעים מאד, אז מותר לשוב אליה אחרי חורבן מצרים בידי סנהריב ונבוכדנצר ובלבול יושביה, כך שרובם כבר אינם צאצאי המצרים של זמן יציאת מצרים. אבל **לאוסר לדורות** יש לפרש כ-**[הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז]** שלא אסרה תורה אלא לבאים מארץ-ישראל.

מהלך ב **[אנציקלופדיה תלמודית כרך ב, ארץ ישראל [המתחיל בעמוד קצט טור 1]]**

ומותר לצאת לסחורה לחו"ל⁵⁰ (רמב"ם מלכים פ"ה ה"ט), שכן אפילו לצאת למצרים אמרו: **(דב' שפ' יז, טו) לְאָ תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּרַרְךָ הַזֶּה עוֹד**, ליישיבה אין אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה ולפרקמטיא ולכבוש הארץ⁵² (ירושלמי סנה' פ"ה, ח"ה; בבלי סנה' פ"א ועיין פאה"ש שם ס"ק כב), שסתם סחורה הוא על מנת לחזור לביתו⁵³ (פאה"ש שם). **[אנציקלופדיה תלמודית כרך לה, לאו שאין בו מעשה [המתחיל בטור תנט]]**

וכן השב למצרים* והשתקע שם ועבר על הלאו של: **(דב' שפ' יז, טו) לְאָ תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּרַרְךָ הַזֶּה עוֹד**⁶³³, שכתבו ראשונים שאינו לוקה, לפי שבשעת הכניסה לא עשה איסור, ובהשתקעו שם אין בו מעשה⁶³⁴ (רמב"ם מלכים פ"ה, ח"ח), אף על פי שעבר עליו על ידי מעשה הכניסה למצרים, ביארו אחרונים שהוא משום שהכניסה למצרים אינה מעשה איסור⁶³⁵ (משנ"ה יסוה"ת ס"א יבין שמועה אות א); **מהלך ב** ממעט האיסור מהבא שלא לדור, ממעט האיסור מהזמן שאחרי חורבן מצרים הישנה.

(דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב בְּרַרְךָ הַזֶּה עוֹד – תביר מרכא טפחא סלוק. נתחיל בהסבר סוף הפסוק **עוֹד** – סלוק מגביל שיבה למצרים הישנה רק לפרקמטיה ולכבוש (אבל דיור אסור). ע"פ **[הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז]** דיור במצרים החדשה עשוי להיות מוגבל רק לבאים שלא מארץ-ישראל או לא מוגבל לדעת **[חסדי דוד]** וכן מוכח מהירושלמי [סנה' פ"ה, ח"ח] שנראה שלכל יהודי מותר לשוב לדור במצרים שחודשה אחרי חורבן מצרים בידי סנהריב ונבוכדנצר ובלבול יושביה. אף-על-פי שהיסטורייית עם ישראל מלמדת שיישיבה בה וקשרים עם מקום שבו נפלו הרבה ניצוצות קדושה בשבירת הכלים ובחטא אדם הראשון מסתיימת בפגיעה משמעותית בעם ישראל.

(דב' שפ' יז, טו) בְּרַרְךָ הַזֶּה – מרכא טפחא מרמז על קבוצת פרטים העשויה להתרחב. מרחיב ממצרים הישנה שחרכה אל מצרים החדשה. **(דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב** – תביר מרמז שעל חלק מהפרטים לא חלה הלכה או ענין מסוים. מלמד שאין לוקין על כניסה למצרים שאינה מעשה איסור וגם על השתקעות שם כי אין בו מעשה. (כיצד אפשר לומר זאת על הדר בקביעות ועובד במצרים?)

ב"ה טוב טעם ודעת לנדוני (טטור) ל"ט כי במצואתו האמנתי – תהלים ק"ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אנתנה, סלוק = סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תכיר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשורה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכיר מרכא טפחא** – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקח** – כ"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4 ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הגנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.9 **דברים שפטים טז, יח (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)**

דברים שפטים טז, יח: לא-תתה משפט לא תכיר פנים ולא-תקח שחד כי השחד יעורל עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים; דברים שפטים טז, כ: צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את-הארץ אשר-ה' אל-היך נתן לך: ס

פסוק דברים שפטים טז, יח: שפטים וְשֹׁטְרִים תְּמַרְלָהּ כְּלִשְׁעֵי־דָאֲשֶׁר הָ' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָהּ לְשֹׁטְטֵי־אֶתְהֶעָם מִשְׁפַּט־צִדְקָה: הוא צווי למנוי מערכת משפט ואכיפת המשפט. פסוקים (טז, יח) ו-1 (טז, כ) הם הנחיות לשופטים כיצד הוא **(דב' שפ' טז, יח) מִשְׁפַּט־צִדְקָה**. אלא ש-**(ספרי דב' שפ' קמד)** מלמד משמע אחר ל-"משפט-צדק".

(ספרי דברים שפטים פיסקא קמד) (דב' שפ' טז, יח) וְשֹׁפְטֵי אֶתְהֶעָם, בעל כרחם. **מִשְׁפַּט־צִדְקָה**, והלא כבר נאמר **(דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ מִשְׁפַּט** מה תלמוד לומר **(דב' שפ' טז, יח) מִשְׁפַּט־צִדְקָה** זה מנוי הדיינים.

(דב' שפ' טז, יח) וְשֹׁפְטֵי אֶתְהֶעָם, בעל כרחם. **אֶתְהֶעָם** – מקף כבורר בין התנהלות ללא אכיפת חוק ומשפט ובין אכיפת חוק ומשפט וזה הלימוד של **(ספרי)**. **(דב' שפ' טז, יח) וְשֹׁפְטֵי אֶתְהֶעָם** – (אתנה) מרכא טפחא בתפקיד כעין סמוכים לכתוב בחצי הפסוק שלפניו, כעין אחת משתי המידות (כב מלב מידות) מדבר שחבירו מוכיח עליו, ומידה (כג מלב מידות) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, (כאן הוא מלמד על שלפניו) מנוי מערכת המשפט והאכיפה נועד לכוון את חוק התורה גם בעל כרחם של העם ולא נועד להיות מערכת כביודים ומשפט שלא ע"פ התורה.

(דב' שפ' טז, יח) מִשְׁפַּט־צִדְקָה זה מנוי הדיינים. היות ונאמר **(דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ מִשְׁפַּט** המלמד על משמעות צדק שלא יסטה מהאיזון מכל מיני סיבות כמו שנאמר בהמשך **(ספרי פסקא קמד)**. הצדק במשפט מתבטא באותה מלה "צדק" כמו הכתוב **(וי' קד' יט, לו) מֵאֲזֵי צִדְקָה אֲבִי־צִדְקָה אֵיפֶת צִדְקָה וְהֵינּוּ צִדְקָה יְהִיגָה לָכֶם יְהִינּוּ צִדְקָה** לשון המאזניים שלא תסטה מן האיזון. **(דב' שפ' טז, יח) מִשְׁפַּט־צִדְקָה** – מקף בורר בין משמע שלא יסטה ובין משמע מנוי דיינים. כאן מפני ש-"לא תסטה" נלמד מ-**(דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ מִשְׁפַּט**, לכן משמעו של **מִשְׁפַּט־צִדְקָה** כאן הוא מנוי דיינים.

לפיכך **(דב' שפ' טז, יח) מִשְׁפַּט־צִדְקָה** – סלוק כמגביל את מנוי הדיינים לבעלי התכונות הנמנות ב-**(שמ' ית' יח, כא) אַתְּהָ תִּתְּנָה מִכְּלֵהֶעָם אֲנָשֵׁי־חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי אֶתְהָ שְׂנֵאֵי בְּצַע**. ועל זה נאמר ב-**(זוהר בתרגום הסולם - שמות פרשת יתרו) מאמר אַתְּהָ תִּתְּנָה [ברזא דרזין אות קפא]** וכל שש בחינות (של השופטים) רמוזים כאן בכתוב (בפשט נראים רק ארבע), שנמסרו למשה להסתכל ולדעת חכמה סתומה. וחכמה זו יורשים צדיקי אמת כראוי, אשרי חלקם.

(ספרי דברים שופטים פיסקא קמד) (דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ מִשְׁפַּט, שלא תאמר איש פלוני נאה איש פלוני קרובי. **לֹא תכיר פנים**, שלא תאמר איש פלוני עני איש פלוני עשיר. **וְלֹא-תִקַּח שֹׁחַד**, אין צריך לומר לזכות את החייב ולחייב את הזכאי אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב. **כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹל עֵינֵי חֲכָמִים**, ואין צריך לומר עיני טפשים. **וְיִסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים**, ואין צריך לומר דברי רשעים.

דבר אחר כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹל עֵינֵי חֲכָמִים, אומרים על טמא טהור ועל טהור טמא, **וְיִסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים**, אומרים על אסור מותר ועל מותר אסור. **דבר אחר כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹל עֵינֵי חֲכָמִים** אין יוצא ידי עולמו עד שיורה צדק בהוראתו. **וְיִסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים**, אין יוצא ידי עולמו עד שיוודע מה שמדבר.

(דב' שפ' טז, יח) כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹל עֵינֵי חֲכָמִים, תבנית טעמים רביע ... זקא-קטן כעין מידה שהמהרז"ו קורא לה סתום שלא בא לסתום אלא לגלות. **(דב' שפ' טז, יח) כִּי הַשֹּׁחַד** – מונה רביע בתפקיד ללמד לפחות ארבעה פרטים בהם יעוותו פסקי הדינים של החכמים (עיוות א) אומרים על טמא טהור (עיוות ב) ועל טהור טמא (עיוות ג) אומרים על אסור מותר (עיוות ד) ועל מותר אסור **וילקוט שמעוני מוה"ק שמעון הדרשן מפרנקפורט (אוצר החכמה)** [(הערה 63 של המפרש) גר' הגר"א אין יוצא מידי עולמו עד שיורה טעות בהוראתו שיאמר על טהור טמא ועל טמא טהור, על אסור מותר ועל מותר אסור. ויסלף דברי צדיקים, אין יוצא מידי עולמו עד שלא ידע מה מדברים צדק צדק תרדף וכו']. (הערה 65) ... שהקב"ה מזמן אח"כ לידו דין כזה ואז יורה צדק כדי שידע שמתחלה השוחד עיוור אותו והיינו דמסיים עד שידע מה שמדבר (טט: בעתיד אבל) עכשיו אינו יודע מה מדבר.

ב-**(ספרא דבי רב (מהדורת פינקלשטיין) ה – מפתחות ומחקרים ע' 46 (אוצר החכמה))** מלמד שמלת "עד" משמעה "כל עוד" "במשך הזמן" ולפי התרגום לאנגלית יובן שמי שלא נוטל שוחד לא יעזוב את העולם (ישאר בחיים) כל עוד הוא בעל יכולת לפסוק נכון. והצדיקים לא יעזבו את העולם כל עוד הם יודעים מה שהם אומרים.

דבר אחר (דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ מִשְׁפַּט בממון, ו-1 לֹא תכיר פנים בדין. דבר אחר **לֹא תכיר פנים** בכבוד שלא תושיב הראוי למטה למטה למעלה הראוי למעלה למטה.

(דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ מִשְׁפַּט – (סלוק) מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים. ע"פ **(ספרי שופטים פיסקא קמד) (דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ מִשְׁפַּט** (א) בגלל נטיה פנימית כלשהי של הדיין למי מבעלי הדין בלי מעורבות ממון, (ב) בגלל מעורבות חיצונית של ממון. אפיון אחד להטיית המשפט נלמד מהמשך הפסוק **(דב' שפ' טז, יח) לֹא תכיר פנים**, **(דב' שפ' טז, יח) לֹא תכיר** – מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות אזהרות על אופני הכרה כדי להימנע מהכרה ע"פ **(ספרי שופטים פיסקא קמד)** – (א) בהתיחסות פנימית (לא גלויה) למצבם הכלכלי של בעלי הדין (ב) בהתיחסות גלויה-חיצונית כגון כבוד בגלל מצבם הכלכלי של בעלי הדין.

פְּנִיִם – אתנה כמגביל את הנימוקים של "לא-תטה" "לא תכיר" לעניני ראייה. מכאן שיש דיינים שמסכים את עיניהם בדיון. **[ש"ע חו"מ סי' יז ס' י]** אלא לעולם יהיו שני בעלי הדין בעיניו כרשעים (מקור פרקי אבות א,א), וכתב הש"ך בס"ק יג וזה לשונו וע"פ זה כתב בספר חסידים צ דאין להסתכל בפני הבעלי דין כשטוענין דאסור להסתכל בפני רשע. (הגהה בד"כ מן הש"ך) ונראה דווקא היכא שיש כפירה ביניהם (כגון פרעת לא פרעת) ופשוט הוא.

[תורה תמימה (=ת"ת)] (דב' שפ' טז, יח) לֹא-תִתְּהּ וגו' - כל פסוק זה נתבאר לפנינו בפ' משפטים (כ"ג ח'). (טט: והוא בענין שוחד). טט: למעשה אלו 3 פסוקים. **(שמ' מש' כג) (ו) לֹא תִתְּהּ מִשְׁפַּט אֲבִינָה בְּרִיבוֹ: (1) מִדְּבַר־שֹׁשֶׁר תִּרְחַק וְנָקִי וְצַדִּיק אֲלֵי־תִהְיֶה כִּי לֹא־אֲצַדִּיק רָשָׁע: (ח) וְשֹׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר פְּקֻחִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים:**

(שמ' מש' כג,ח) וְשֹׁחַד לֹא תִקַּח – (סלוק) טפחא מונח אתנה, כטעמי **(בר' א,א) בְּרִאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים**, ונדרש שדיין הדין דין אמת כאילו השתתף במעשי בראשית. וכן כאן אי נטילת שחד כאילו השתתף במעשי בראשית.

שמות משפטים כב, כז: אֱלֹהִים לֹא תִקַּחְלָהּ - טפחא מונח אתנה **וְנִשְׂאֵי בְעַמְּךָ** - מרכא טפחא **לֹא תִאָּר** - מרכא סלוק הסבר אחד למקבילת תבנית הטעמים נמצא **[בבלי שבת י, א]**, ו-**[מכילתא]** על הפסוק **(שמות יתרו יד, י) ... מִן־פֶּקֶד עַד־עָרַב: רש"י**

ב'ה טוב טעם דעת מלדני (טו"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אנתג, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **המקד פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפח** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקד** – כד' בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אזלא** – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואזלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

... אפשר לומר כן? אלא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו ... מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום וכאילו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית שנאמר ויהי ערב וגו'

בהה"ט ... כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית שנאמר ויהי ערב וגו' :
[רש"י] (שמי' מש' כג,ה) וְשָׁחַד לֹא תִקַּח - אפילו לשפוט אמת, וכל שכן כדי להטות הדין, שהרי כדי להטות את הדין נאמר כבר לעיל (שמי' מש' כג,ו) **לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט: יַעֲרֹךְ פְּקָדִים** - אפילו חכם בתורה ונוטל שוחד, סוף שותף דעתו עליו, וישתכח תלמודו, ויכהה מאור עיניו: **[שפת"ח ג] ר"ל דין תורה כדכתיב משפטי ה' אמת וגו' :**

[תו"ת] ובר"פ דברים: כנראה כוונתו אל: **(דברים א,טו) וְאֶצְנֶה אֶת-שְׁפָטֶיכֶם בְּעַת הַהוּא לְאֶמֶר שְׁמֵעַ בֵּין-אֲזִיכֶם וּשְׁפָטֶתֶם זְדֹק בֵּין-אֵישׁ וּבֵין-אֶחָיו וּבֵין גֵּרוֹ: (דברים ז,יז) לֹא-תִפְרֹו פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט פֶּקֶטָן פְּגֹדֶל תִּשְׁמְעוּן לֹא תִגְוֹרֹו מִפְּנֵי-אִישׁ בֵּין הַמִּשְׁפָּט לְאֵלֶיכֶם הוּא** **(דברים א,יז) לֹא-תִפְרֹו** - מקף כבורר בין (א) מכיר ומתעלם (ב) מכיר ואינו מתעלם, וזה נשלל **(דברים א,יז) לֹא-תִפְרֹו** - לפי ביאור המקף משמע הצווי לא תטו **[תו"ת] יַעֲרֹךְ וגו' וְיִסְלַף** - ת"ר, **כִּי הִשְׁחָד יַעֲרֹךְ עֵינֵי חֲכָמִים** - אפילו חכם גדול ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיכות הלב, **וְיִסְלַף דְּבַרְךָ צְדִיקִים**, אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא טרוף הדעת **(ספ' כתובות ק"ה א'):** (כך גם פ' **[רש"י] (שמי' מש' כג,ו) (תו"ת הערה פא)** נראה דניחא לי' לפרש דלשון זה מוסב על ענין עונש (ט: החכם המשוחד נפטר בסמיכות הלב, הצדיק המשוחד נפטר בטרוף דעת) ולא טעם על איסור לקחת שוחד, יען כי איסור דבר זה א"צ כל טעם, דכיון שלוקח שוחד נעשה הוא ובעל הדין לב ורצון אחד, וכמ"ש בכתובות ק"ה ב' מאי שוחד - שהוא חד, כלומר הוא ובעל הדין הנותן, וע"ע לפנינו בענין זה בפ' משפטים:

לפי הסברים עד כאן אין הצעה לטעם מקף של "לא-תטה". ונמשיך לזקף-קטן. **(דב' שפ' טז,יט) לֹא-תִטֶּה מִשְׁפָּט** – (סלוק) מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים. (לימוד א) – ההלכה הפשוטה שלא להטות המשפט גם בלי שוחד (לימוד ב) הלכה שלא להטות הדין עם שוחד לימוד מפסוק **(שמי' מש' כג,ה) וְשָׁחַד לֹא תִקַּח** אלא אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, אמרה תורה: **(שמי' מש' כג,ה) וְשָׁחַד לֹא תִקַּח [בבלי כתובות קה,א] (האמורא) קרנא הוה שקיל (היה נוטל) איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב (הכוונה שאחר הדין נודע מי זכאי ומי חייב), ודאין להו (ודן להם) דינא. והיכי עביד הכי? והכתי': **(שמי' מש' כג,ה) וְשָׁחַד לֹא תִקַּח! וכ"ת, ה"מ** (וכי תאמר מני מילי) היכא דלא שקיל מתרוייהו, דלמא אתי לאצלויי (להטות) דינא, קרנא כיון דשקיל מתרוייהו לא אתי לאצלויי (כי נטל משניהם לא טהה) דינא, וכי לא אתי לאצלויי דינא מי שרי (וכי מותר גם אם לא יטה)? והתניא: **(שמי' מש' כג,ה) וְשָׁחַד לֹא תִקַּח** מה ת"ל? אם ללמד שלא לזכות את החייב ושללא לחייב את הזכאי, הרי כבר נאמר: **(דב' שפ' טז,יט) לֹא-תִטֶּה מִשְׁפָּט!** אלא אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, אמרה תורה: **(שמי' מש' כג,ה) וְשָׁחַד לֹא תִקַּח!** הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחד, קרנא בתורת אגרא הוה שקיל. ובתורת אגרא מי שרי? והתנן: הנוטל שכר לדון – דיניו בטלין! ה"מ אגר דינא, קרנא אגר בטילא הוה שקיל. ואגר בטילא מי שרי? והתניא: מכוער הדיין שנוטל שכר לדון, אלא שדינו דין; ה"ד? אילימא אגר דינא, דינו דין? והתניא: הנוטל שכר לדון – דיניו בטילין! אלא אגר בטילא, וקתני: מכוער הדיין! הני מילי בטילא דלא מוכחא, קרנא בטילא דמוכחא הוה שקיל, דהוה תהי באמברא דחמרא ויהיבי ליה זוזא. הגמרא לא מביאה מקור להלכה של נטילת שכר לדון. שכר לדון דיניו בטלין, שכר בטלה שני סעיפים: אם לא מוכח כשכר בטלה ממלאכתו לכתחילה לא יקח ובדיעבד הדין קיים, ואם מוכח כשכר בטלה יכול לקחת לכתחילה. מוצע לומר שאיסור נטילת שכר לדון נמצא ב-**(דב' שפ' טז,יט) וְלֹא-תִקַּח שְׂחָד**. **(דב' שפ' טז,יט) וְלֹא-תִקַּח שְׂחָד** – מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים. (לימוד א) – איסור לקיחה לשם שוחד (לימוד ב) איסור לקיחה לשם שכר לדון. **(דב' שפ' טז,יט) וְלֹא-תִקַּח** – מקף כבורר בין לקיחת שכר לדון האסור, ובין לקיחת שכר בטלה שזה מותר.**

הסברים אחרים טעם מקף של "לא-תטה". (א) **ביאור** שלא שייך לתוצאה של המשפט אלא לתהליך המשפט **(דב' שפ' טז,יט) לֹא-תִטֶּה** – מקף כבורר בין הטיה שתוצאת המשפט לא לברר האמת, ובין הטיה לכאורה כדי להוציא את האמת מהבעלי דין כמו (שמי' ית' כ"ג) **לֹא תִגְבֹּה מִלֵּת "לא"** מוטעמת טפחא בטעם עליון, וב-זוהר מלמד שהדיין יכול לגנוב דעת כדי להעמיד משפט אמת. (ב) **ביאור** דיני נפשות **(דב' שפ' טז,יט) לֹא-תִטֶּה** – מקף כבורר דיני נפשות איך מכריעים הדין **[משנה סנהדרין פ"א מ"ו]** ... למה נאמר **(שמי' מש' כג,ב) אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּה** לא כהטייתך לטובה הטייתך לטובה על פי אחד הטייתך לרעה על פי שנים (הפסוק במלואו **(שמי' מש' כג,ב) לֹא-תִטֶּה אַחֲרֵי-רַבִּים לְרַעַת וְלֹא-תִמְעֶנָּה עַל-רֵיב לְנִטָּה אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּה:**) (ג) **ביאור** דיני ממונות **(דב' שפ' טז,יט) לֹא-תִטֶּה** – מקף כבורר עד מתי מותר להציע פשרה ומתי יכריע הדין. עיין גם **[משך חכמה] [תוספתא מסכת סנהדרין (צוקרמאנדל) פרק פ"א ה"ו]** ר' שמעון בן מנסיא אומ' פעמים יבצע אדם פעמים אל יבצע אדם כיצד שנים שבאו אצל אחד לדון עד שלא שמע את דבריהם ואם משמע את דבריהם ואינו יודע להיכן הדין נוטה רשאי שיאמר להם צאו וביצעו אבל משמע את דבריהם ויודע להיכן הדין נוטה אינו רשאי שיאמר להם צאו וביצעו כגון דכת' **(משלי י"ד) פֹּטֵר מִסֵּם רֵאשִׁית מְדוֹן וְלִפְנֵי הַתְּהַלְעֵה הָרֵיב נְטוּשׁ:** עד שלא נתגלה הדין אתה רשאי לנוטשו משנתגלה הדין אין אתה רשאי לנוטשו: **[הלכה ז]** ר' יהודה בן לקיש היה אומ' שנים שבאו אצל אחד לדין אחד חזק ואחד רך עד שלא שמע את דבריהם ואם משמע את דבריהם ואינו יודע להיכן הדין נוטה רשאי שיאמר להם איני ניוקק לכם שמא יתחייב הרך ונמצא החזק רודפו אבל משמע את דבריהם יודע להיכן הדין נוטה אינו רשאי שיאמר להם איני ניוקק לכם שנ' **(דב' א,יז) לֹא תִגְוֹרֹו מִפְּנֵי-אִישׁ בֵּין הַמִּשְׁפָּט לְאֵלֶיכֶם הוּא:** הפסוק המלא קרוב בתוכנו לפסוק **(טז,יט) (דב' א,יז) לֹא-תִפְרֹו פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט פֶּקֶטָן פְּגֹדֶל תִּשְׁמְעוּן לֹא תִגְוֹרֹו מִפְּנֵי-אִישׁ בֵּין הַמִּשְׁפָּט לְאֵלֶיכֶם הוּא וְהַדְּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִפֶּם מִתְּרַבְּוּ אֵלַי וְשִׁמְעִתוּ:** (ד) **ביאור** דיני מרומה **[בבלי סנהדרין לב,ב] ... רב פפא אמר: אידי ואידי בהודאה והלואה, כאן - בדין מרומה (ע"פ רש"י: שבית דין מכירין בתובע זה שהוא רמאי, או מבינים טענת רמאי בדבריו), כאן - בדין שאינו מרומה (ט: שלא צריך לחקור ולדרוש), (דב' שפ' טז,יט) לֹא-תִטֶּה** – מקף כמחליש את "לא-תטה" ובדין מרומה הדיין ידרוש ויחקור בדקדוק **[רמב"ם עדות ג,א,ב] [ש"ע ח"מ הלכות עדות סי' ל, ס"א]** ויפסוק שלא כטענות התובע הרמאי אלא תטה המשפט לפי האמת שהגעת אליה מתוך שהכרת שהטענות מרומות. סיכום: **(דב' שפ' טז,יט) לֹא-תִטֶּה מִשְׁפָּט** – (סלוק) מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים. מדובר דיני ממונות (א) דיני ממונות עד מתי מותר להציע פשרה במקום הכרעת הדין. (ב) בדין מרומה הדיין ידרוש ויחקור ויפסוק לפי מסקנתו על התביעה ולא לפי הטענות המרומות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצואתו האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: מצאתי ההשקפה: אהנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְּחָא = טרָחָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טַפְּחָא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרָגָא תְּבִיר טַפְּחָא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תְּבִיר טַפְּחָא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תְּבִיר מרכא טַפְּחָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מניין מסוים; מַקְר – כד' בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זַרְקָא סַגּוּל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זַרְקָא-קַטָּן – 2; זַרְקָא-גַּדוּל – 3; רבוי – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זַרְקָא-קַטָּן ... זַרְקָא-קַטָּן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.10 דברים שפטים טז, יח (התש"פ)

דברים שפטים טז, כ: צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: ס

[מדרש תנאים] ד"א צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף יכול לא יתן אדם צדקה אלא אם יבואו ויאמרו לו תן ומנ' שאם לא יבואו ויאמרו לו [תן] צדקה מנ' שילך אחריהם ויתן ת"ל צדק צדקה תר' מה כת' אחריו לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ: הרי שלא בא לידו לעשות צדקה אלא שתבעוהו לילך ולבקש (על) [מן] אחרים לעשות צדקה והלך עמהן מעלין עליו כאלו נתן משלו שני צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף ורדף אחר צדקה ואחר גמילות חסדים מה שכר נוטל על כך (משלי כא, כא) וְרָדַף צָדֵקָה וְחָסֵד יִמְצָא טָיִים צָדֵקָה וְכַבֹּד::

(דב' שפ' טז, ז) צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן רבוי בצדקה מעצמו או ע"י אחרים **[מדרש תנאים]** **(דב' שפ' טז, ז)** צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף יכול שאם יצא מבית דין זכאי מחזירין אותו לחובה ת"ל צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף יצא חייב מניין שמחזירין אותו לזכות ת"ל צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף:

(דב' שפ' טז, ז) לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, (לימוד א) לְמַעַן תִּחְיֶה – מהפך פשטא, מהפך בדין החייב למצוא לו זכות

[תורה תמימה] **(דב' שפ' טז, ז)** צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף – כל מי שצריך ליטול מן הצדקה ואינו נוטל עליו הכתוב אומר (ירמיהו יז, ז) בְּרֹחַ הַבְּקָר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּהּ וְהָיָה ה' מִבְּטָחוֹ: וכן דין שדן דין אמת לאמתו, שנאמר **(דב' שפ' טז, ז)** צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף ^(ב) **[פאה פ"ח מ"ה]:**

(דב' שפ' טז, ז) לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, (לימוד ב) דין הדן דין אמת הוא כעין שותף לבורא יתברך בבריאה כי בדונו דין אמת הוא מחזק קבלת עול מלכות שמים והזכות לארץ-ישראל שעניי ה' בה ולא ע"י שר וכפירש **[תורה תמימה הערה פב]** ... ולי נראה פשוט דהכונה דדיין שדן דין אמת לאמתו ואינו נושא פנים לבעלי דינים וגם אינו ירא מפניהם ולפעמים גם סובל חיזק וצער מזה, גם עליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' כמו על זה שצריך ליטול מן הצדקה ואינו נוטל, שערך שניהם שיה ענין זה, שצריכים לבריות ובכ"ז אין בוטחים בהם. וגם סמין אסיפא דקרא **(דב' שפ' טז, ז)** לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ:

דברים שפטים יט, יד: לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ אֲשֶׁר נָבְלָו רֵאשִׁינִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: ס

ויקרא קדשים יט, יג: לֹא-תַעֲשֶׂק אֶת-רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא-תִלְוֶינָה פְעֻלַּת שְׂכָרֵי אֹתָךְ עַד-בֹּקֶר:

[ספרי דברים פרשת פסוקא פח] **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ, והלא כבר נאמר **(וי' קד' יט, יג)** לֹא תִגְזֹל ומה תלמוד לומר **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג מלמד שכל העוקר תחומו של חבירו עובר בשני לאוים יכול בחוזה לארץ תלמוד לומר **(דב' שפ' יט, יד)** בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עובר בשני לאוים **(ע"פ רש"י עה"ת לא תסגי, לא תגזול)** בחוזה לארץ אינו עובר אלא משום לאו אחד בלבד **(ע"פ רש"י עה"ת לא תגזול)**. מנין לעוקר תחומים של שבטים שעובר בלא תעשה תלמוד לומר **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ, מנין למחליף דברי רבי אליעזר בדברי רבי יהושע ודברי רבי יהושע בדברי רבי אליעזר ולאומר על טמא טהור ועל טהור טמא שהוא עובר בלא תעשה תלמוד לומר **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ,

[תורה תמימה הערה ל] הגר"א גורס כאן הפסוק **(משלי כג, א)** אֶל-פֶּסֶג גְּבוּל עוֹלָם ... משיג גבול עולם שנקבעו בהלכות עולם ... **(כש)הדבר נוגע לדינא יש איסור חליפי השמות.**

מנין למוכר קבר אבותיו שעובר בלא תעשה תלמוד לומר **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ, יכול אפילו לא נקבר בו אדם מעולם תלמוד לומר **(דב' שפ' יט, יד)** בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ הַכּוּרֵם נפל אחד ברשות עובר בלא תעשה.

טז: **(דב' שפ' יט, יד)** בְּאֶרֶץ – זקף-גדול מלמד על שלושה לאוים מדאורייתא הגלמים **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ (א) עוקר תחום חבירו (ב) עוקר תחום שבטים (ג) מוכר קבר אבותיו.

(דב' שפ' יט, יד) בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן שתי דרשות, פשטא בפשט הכתוב. (א) העוקר תחומו של חבירו בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עובר בשני לאוים בחוזה לארץ אינו עובר אלא משום לאו אחד בלבד. (ב) המוכר קבר אבותיו שעדיין לא נקבר אפילו נפל לא עובר בלא תעשה.

אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ. **[רש"י]** **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ – לשון "נסוגו אחור" **(יש' מב, ז)**; שמחזיר סימן חלוקת הקרקע לאחור לתוך שדה חבירו למען הרחיק את שלו. והלא כבר נאמר "לא תגזול" **(וי' יט, יג)**; מה תלמוד לומר: **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג? למד על העוקר תחום חבירו שעובר בשני לאוין. יכול אף בחוזה לארץ? תלמוד לומר: **(דב' שפ' יט, יד)** בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל וגו' – בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוזה לארץ אינו עובר אלא משום **(וי' קד' יט, יג)** לֹא תִגְזֹל **(ראה ספ"ד קפח).**

(דב' שפ' יט, יד) לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן שתי דרשות, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחת מהן יוצאת ממשט הכתוב. (א) לשיעורי ריעה (ב) שיעור ימיו של עובר שיצא מכלל מים ונחשב נפל מטמא.

בראשית וישלח לו, כ: אֵלֶּה בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַחֲרִי יִשְׁבִי הָאָרֶץ לִזְמַן וְשׁוֹבֵל וְצָבְעוּ וַעֲנֶה:
ויקרא קדשים יט, יד: לֹא-תִקַּל תִּלְשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִקְשָׁל וְנִגְרַתְּ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה':
[בבלי שבת פה, א]

ומנלן דהא דקים להו לרבנן **(דחמשא זרעים בערוגה של שיתא טפחים לא ינקי מהדדי)** מילתא היא - דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ **[אֲשֶׁר נָבְלוּ רֵאשִׁינִים]** - גבול שגבלו ראשונים לא תסיג. מאי גבלו ראשונים? אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: **(מאי) דכתיב (בר' וישלח לו, כ)** אֵלֶּה בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַחֲרִי יִשְׁבִי הָאָרֶץ; אטו כולי עלמא יושבי ריע נינהו? אלא שהיו בקיאיין בישובה של ארץ שהיו אומרים: מלא קנה זה - לזית, מלא קנה זה - לגפנים, מלא קנה זה - לתאנים, וחורי - שמריחים את הארץ, וחוי - אמר רב פפא: שהיו טועמין את הארץ כחויא. רב אחא בר יעקב אמר: חורי - שנעשו בני חורין מנכסיהן. **[בבלי נדה נז, א]**

מאי דרוש **(רש"י: הכותים שאין קוברים נפלים)**? **(דב' שפ' יט, יד)** לֹא תִסְיַג גְּבוּל רַעְיָךְ אֲשֶׁר נָבְלוּ רֵאשִׁינִים בְּנַחֲלָתְךָ, **(רש"י: מוקמינן לה בספרי במוכר קבוי אבותיו) כל שיש לו נחלה (ט: שכבר ראוי לרשת) - יש לו גבול, כל שאין לו נחלה - אין לו גבול.** נאמנים לומר קברנו **(רש"י: דמידי דאורייתא הוא טומאת המת) והא לית להו (וי' קד' יט, יד) וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִקְשָׁל (רש"י: ואינם דורשים במחטיא את חבירו ולא איכפת להם שאנו חוטאים על פיהם), א"ר אבהו: בכהן (רש"י: כותי) עומד שם. ודילמא כהן טמא הוא? דנקיט תרומה בידיה. ודילמא**

ב"ה טוב טעם דעת מלדני (ט"ו) כי במצוות האמתי - תהלים ק"ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - תפצת ההשפעות; אנתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל, מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשוט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקה - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף השלישי; קדמא - סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים - יוצא מהענין; קדמא ואזלא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

תרומה טמאה היא? דאקאיל מינה (רש"י): ותרומה טמאה באזהרה לטהור וכ"ש לטמא). אי הכי - מאי למימרא? מהו דתימא: לא בקיאי ביצירה (רש"י): וכי קברי נפל לא ידעי דהוא הן מ' יום וסברי מיא בעלמא הוא ואינו מטמא), קמ"ל.

[מדרש תנאים לדברים פרק יט]

(דב' שפ' יט, יד) לא תסיג גבול רעף והלא כבר נאמר (וי' קד' יט, יג) לא תגזל ומה ת"ל לא תסיג מלמד שכל העוקר תחומו של חבריו עובר בשני לאוין יכול אף בחוצה לארץ ת"ל בנחלתך אש' תנ' בארץ ישראל עובר בשני לאוין בחוצה לארץ אינו עובר אלא משום לאו אחד בלבד: (דב' שפ' יט, יד) אֲשֶׁר נִבְּלוּ רְאֵשֵׁינִים במה שתיחם יהושע בן נון הכת' מדבר אתה אומ' במה שתיחם יהושע בן נון הכת' מדבר או אינו מדבר אלא במה שתיחמו כנעניים וכשהוא אומר (דב' שפ' יט, יד) בַּנְּחֻלְתְּךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל הרי מה שתיחמו כנעניים אמור הא מה ת"ל (דב' שפ' יט, יד) אֲשֶׁר נִבְּלוּ רְאֵשֵׁינִים במה שתיחם יהושע בן נון הכת' מדבר: מנ' למוכר קבר אבותיו שעובר בלא תעשה ת"ל (דב' שפ' יט, יד) לא תסיג גבול רעף: יכול אפילו לא נקבר בו אדם מעולם ת"ל (דב' שפ' יט, יד) בַּנְּחֻלְתְּךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל הא אם נקבר בו אפילו נפל אחד ברשות עובר בלא תעשה: ד"א (דב' שפ' יט, יד) לא תסיג גבול רעף במשנה בין קבר מלך לקבר נביא הכת' מדבר: ר' עקיבה אומר בנושא מעוברת חבירו ומניקת חבירו הכת' מדבר שני (משלי כג') אֲלֵהֶסֶג גְּבוּל עוֹלָם וּבִשְׁנֵי יְתוּמִים אֲלֵתְּבֹא: מפני מה כי (ירמיהו ג' לד) גֹּאֲלָם חֻקְהָ: ד"א במשנה בין דברי ר' מאיר לדברי ר' יהודה בין דברי ר' יהודה לדברי ר' יוסי בין דברי ר' יוסי לדברי ר' שמעון הכת' מדבר: טט: (דב' שפ' יט, יד) תִּנְחַל בְּאֶרֶץ - זקף-קטן זקף-גדול אפשר שמלמד על מלמד על חמישה לאוים מדאורייתא הנלמדים מהמלים (דב' שפ' יט, יד) לא תסיג גבול רעף (א) עוקר תחום חבירו (ב) עוקר תחום שבטים (שתיחם יהושע) (ג) מוכר קבר אבותיו (ד) משנה בין קבר מלך לקבר נביא (ה) ר' עקיבה אומר בנושא מעוברת חבירו ומניקת חבירו.

דברים שפטים יט, טו: מהקשר הדברים הפסוק עוסק בעיקר בעונשים שלא של מיתה

ראה דברים שפטים יז, ו: מהקשר הדברים הפסוק עוסק בעונשים של מיתה על-פיו שגים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת

על-פי עד אחד:

לא יקום עד אחד באיש לכל-עון ולכל-חטאת בכל-חטא אשר יחטא

על-פיו שני עדים או על-פי שלשה-עדים יקום דברך:

רש"י עד אחד (סוטה ב) זה בנה אב, (על) כל עד שבתורה שנים אלא אם כן פרט לך בו אחד:

לכל-עון ולכל-חטאת, להיות חברו נענש על עדותו לא עונש גוף ולא עונש ממון אבל קם הוא לשבועה (ספרי), אמר לחברו תן לי

מנה שהליתך אמר לו אין לך בידי כלום ועד אחד מעידו שיש לו חייב להשבע לו:

על-פיו שני עדים, (מיטין עא) ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין ולא שיעמוד תורגמן בין העדים ובין הדיינים:

על-פיו שני עדים - מונח פסק (מונח לגרמיה) מונח רביע, קריאה ללא פסק משמעה העדים צריכים להעיד בפניהם לפני בית הדין, ולא

ע"י מפסיק (כעין קריאה עם פסק משמעה שמהו מפסיק) בינם ובין בית הדין כפי' רש"י (מיטין עא) ולא שיכתבו עדותם באגרת

וישלחו לבית דין ולא שיעמוד תורגמן בין העדים ובין הדיינים:

[בעה"ט] שני עדים דהכא איירי בממון (לא-יקום) ואין מאיימין עליהם כל כך כמו בנפשות (דברים שפטים יז, ו) לא יומת על-פי עד אחד:

[בבלי שבועות מ, א] אמר רב נחמן בר יצחק אמר ר' שמואל לא שנו אלא בטענת מלוה והודאת ליה אבל טענת מלוה והעדאת עד אחד

אפילו לא טענו אלא בפרוטה חייב מאי טעמא דכתיב לא-יקום עד אחד באיש לכל-עון ולכל-חטאת לכל עון ולכל חטאת הוא

דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ותניא כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה

[בבלי שבועות מ, א] אמר רב נחמן בר יצחק אמר ר' שמואל (טט) - לא-יקום - מקף בתפקיד רב-מצב למספר עדים (לפי הענין) (טט) - א לא שנו

אלא בטענת מלוה והודאת ליה (צריך שני עדים לחייבו ממון?) (טט) - ב) אבל טענת מלוה והעדאת עד אחד אפילו לא טענו אלא (טט) - ע"פ

טעם תרסא במלים לא-יקום - (בתפקיד שיעור) פרוטה חייב מאי טעמא דכתיב לא-יקום עד אחד באיש לכל-עון ולכל-חטאת לכל

עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ותניא כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה

רש"י לא שנו. דבעי טענת שתי כסף אלא בשבועה הבאה בטענת מלוה והודאת מקצת דלוה (טט) - שהלוה ישבע) אבל שבועה (טט) - של

הלוה) בעדות עד אחד שהלוה כפר הכל ועד אחד מעידו שהוא חייב ונמצא מחייבו אפילו לא טענו אלא פרוטה וכפר חייב הואיל ואם

היו שנים היו מחייבין אותו ממון לפרוע דהא שוה פרוטה ממונא הוא היחיד מחייבו שבועה:

לא-יקום - מקף בתפקיד רב-מצב למספר עדים לפי הענין. שני עדים לענין לכל-עון ולכל-חטאת אבל כ-תניא כל מקום ששנים

מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה.

לא-יקום - מקף בתפקיד רב-מצב (טט) - א, שני עדים מעידים ואז הלוה) בשבועה הבאה בטענת מלוה והודאת מקצת דלוה (טט) - הלוה

חייב לפרוע) (טט) - ב, הלוה כפר הכל, ועד אחד מעידו ואז הלוה חייב) שבועה בעדות עד אחד שהלוה כפר הכל ועד אחד מעידו שהוא חייב

לא-יקום - תלישא-קטנה, מרמזת על שיעור פרוטה במצב ב' ונמצא מחייבו אפילו לא טענו אלא פרוטה

לא-יקום - תלישא-קטנה, מרמזת על שיעור פרוטה במצב של דיני ממונות, כנלמד בבלי שבועות מ, א כי במצב של טענת מלוה

והעדאת עד אחד אפילו לא טענו אלא בפרוטה חייב ... קם הוא (עד אחד) לשבועה ותניא כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד

מחייבו שבועה

דברך [בבלי גיטין צ, א] וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה? נאמר כאן (דב' תצא יט, טו) דברך ונאמר להלן דבר, (דב' שפ' יט, טו) על-פיו שני

עדים או על-פי שלשה-עדים יקום דברך, מה להלן בשני עדים, אף כאן בשני עדים. בית שמאי לומדים כעין היקף או ג"ש מלמל

(דב' שפ' יט, טו) דברך - סלוק מלמל (דב' תצא כד, א) דברך - זקף-קטן, שהבעל יביא שני עדים לדבר ערוה שעשתה האשה. מצד תפקודי

תבניות טעמים (דב' שפ' יט, טו) דברך - בטעם סלוק, מגביל המלה ולכן אפשר שאינה פנויה לדרשה מהסוג של ב"ש.

ב"ה טוב טעם ודעת מנדני מנדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, ט"ט: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: תפצית ההשערת; אנתה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים ספרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר-ב"ל בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביעי; 4: מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא וואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.11 דברים שפטים טז, יח (התשפ"א)

דברים שפטים טז, כב: וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא ה' אֱלֹהֶיךָ: ס

[רש"י] (דב' שפ' טז, כב) וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה - מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפילו לשמים:

אֲשֶׁר שָׁנָא – (שמ' מש' כד) מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות, ואת זו שנא' כי חק היתה לכנענים². ואף על פי שהיתה אהובה לו

בימי האבות עכשיו שנאה, מאחר שעשאוהו אלו חק לעבודה זרה:

שפתי חכמים דברים פרשת ראה - שופטים פרק טז

[שפת"ח ע] ויהיה פירוש **אֲשֶׁר שָׁנָא** אשר היא השנואה עכשיו לה' אלהיך ולא שמרש אשר שנא ה' אותה מצבה לא תקים אבל מצבה

אשר לא שנא ה' תקים זה אין נכון כי כל המצבות שנא ה' כדמפרש רש"י ואילו:

[שפת"ח פ] ואם תאמר מטעם זה גם המזבחות יהיו אסורות דהא מזבחות גם כן חק כנענים הוא כדכתיב לעיל (דב' ראה יב, ג) וְנִמְצָתָם

אֶת־מִזְבְּחֵיהֶם ויש לומר דלכך נקט רש"י מאחר שעשאוהו אלו לחק לעבודת אלילים ר"ל דאין לך עכו"ם בעולם שלא יעשו לה מצבה

לכן שנא הקדוש ברוך הוא אותה אבל המזבחות אינן כל כך חק שאין עושין מזבחות לכל עבודת אלילים לכך לא שנא אותן הקדוש ברוך הוא. רש"י:

[ספרי שופטים פיסקא קמו] (דב' שפ' טז, כב) וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה, אין לי אלא מצבה עבודה זרה מניין (?) ודין הוא (כעין קל וחומר)

ומה מצבה שאהובה לאבות שנואה לבנים עבודה זרה שנואה לאבות דין הוא שתהא שנואה לבנים סליק פיסקא

(דב' שפ' טז, כב) וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה – מקף כבורר בין הזמן שהמצבה היתה אהובה לה' קודם שאוה"ע עשאוה חק לעבודה זרה ובין הזמן אחרי

שעשאוה חק לע"ז ואינה אהובה על ה'.

(דב' שפ' טז, כב) וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן ע"פ הנאמר ב-[ספרי שם] מרחיב

שנאת עבודה זרה מאבות אל בנים.

(דב' שפ' טז, כב) וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה – (סלוק) מרכא טפחא עשוי לפעול בתפקיד סמוכים, במידה כ"ג מ"ב מידות "כתוב שמלמד על

חבירו (כאן שלפניו)", נאמר ב-[רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פ"ו ה"ט] הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק בין

אילן מאכל אע"פ שעשאו לנזיל למקדש ויפוי לו הרי זה לוקה שנאמר (דב' שפ' טז, כב) **לֹא־תִטְּעוּ לְךָ אֲשֶׁרָה כֹּל־עֵץ אֲצֶל מִזְבַּח ה'**

אֱלֹהֶיךָ, מפני שהיה זה דרך עובדי כוכבים נוטעין אילנות בצד מזבח שלה כדי שיתקבצו שם העם.

והנאמר ב-(דב' שפ' טז, כב) וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה מוסיף איסור של הקמת מצבה (א) בצד המזבח (ב) (דב' שפ' טז, כב) וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ

מִצְבָּה – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן מרחיב איסור הקמת מצבה בכלל, לא לה' ולא לעבודה זרה.

(דב' שפ' טז, כב) **מִצְבָּה** – אתנה, מגביל איסור למצבה בלבד כהביא [שפת"ח פ] בשם [רא"ם] דאין לך עכו"ם בעולם שלא יעשו לה

מִצְבָּה לכן שנא הקדוש ברוך הוא אותה אבל המזבחות אינן כל כך חק שאין עושין מזבחות לכל עבודת אלילים לכך לא שנא

אותן הקדוש ברוך הוא.

דברים שפטים טז, כב: וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא ה' אֱלֹהֶיךָ: ס (דב' ראה יב, לא) לֹא־תִמְעָשֶׂה כֹּן לְה' אֱלֹהֶיךָ פִּלְ-תוֹעֵבֹת ה'

אֲשֶׁר שָׁנָא עֲשׂוּ לֹא־לִיהֵם כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֵי־הֵם יִשְׂרָפוּ בְּאֵשׁ לֹא־לִיהֵם: (דב' שפ' טז, כב) **אֲשֶׁר שָׁנָא** (דב' ראה יב, לא) **אֲשֶׁר שָׁנָא**

(דב' שפ' טז, כב) **אֲשֶׁר שָׁנָא** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן מרבה על שנאת המצבה שהפכה לחק לאוה"ע

בכל ע"ז, חוקים אחרים של הגויים [דברי דוד] (דברים שפטים טז)

(דב' שפ' טז, כב) **אֲשֶׁר שָׁנָא** מאחר שעשאוהו אלו חוק לע"ז. בפ"ק דע"ז¹³ הקשו התוספות דאמרינן דשריפה על המלכים היא חוק, ופריך

שם: הא כתיב ובחקותיהם לא תלכו¹⁴, והא אמרינן בפרק ד' מיתות¹⁵ לענין הריגה בסייף שהוא כדרך שהמלכים עושין, ופריך שם: והא

כתיב ובחקותיהם לא תלכו¹⁴, ומשני: סייף כתיב באורייתא וא"כ בשורפין על המלכים נמי נימא דשריפה כתיב באורייתא דכתיב:

ובמשרפות אבותיך כו'. ותירצו התוס' דבחוק שהוא מיוחד לעכו"ם כההוא דשריפה לא מהני מה שכתוב בתורה, אבל בחוק של עבדות

שלהם בזה מהני מה דכתיב באורייתא כההיא דסייף וכיוצא בה, ומש"ה"ה כאן במצבה שהוא לעכו"ם לא מהני מה שהיתה אהובה להקב"ה

בימי האבות כיון שעשאוהו חוק לעכו"ם. והקשה רמב"ן¹⁶: א"כ מזבח אבנים נמי לאסור משום חוקי הכנענים דהא כתיב: ונתצתם את

מזבחותם¹⁷, ש"מ שהיה להם מזבחות. ותירץ דעיקר חוק שלהם היו המצבות רק שקצת מהם היו מקריבים על מזבחות. ול"כ מדאמר כאן

'אשר שנא ה', מכלל שהיתה אהובה וכיון שהיתה אהובה וחשובה טפי מקפיד עליה במה שעשאוהו חוק לעכו"ם, משל ליינ של עכו"ם

שאסור ושאר מין ששם עושים כן, אלא דדוקא מידי דהוה אהבה ויראה להקב"ה יקפיד עליה ותל לא, כנ"ל:

[מדרש תנאים] ל-(דב' שפ' טז) ד"א **וְלֹא־תִקְּוּ לְךָ מִצְבָּה** שומע אני אף לא על קבר אביו ואמו ת"ל (דב' שפ' טז, כב) **אֲשֶׁר שָׁנָא ה'**

אֱלֹהֶיךָ נאמר כאן (דב' שפ' טז, כב) **שָׁנָא** ונאמר להלן (דב' ראה יב, לא) **שָׁנָא** מה להלן בע"ז הכת' מדבר אף כאן בע"ז הכת' מדבר:

(דב' שפ' טז, כב) **ה' אֱלֹהֶיךָ** – מרכא מרבה, סלוק מגביל איסור הקמת מצבה לנושא ע"ז (ולא הזכיר איסור הקמתה גם לה' שכתב

רש"י) לכן הקמת מצבה על קבר אביו ואמו מותרת וכך מנהג ישראל קדושים. (דב' שפ' טז, כב) ה' – מרכא מרבה עוד התירים להקמת

מצבה כגון לשאר קרובים, אנדרטת זיכרון קבוצתית.

דברים שפטים יז, ג: וְלֹא־תִעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וַיִּשְׁמְשׁוּ אוֹ לְיָרִיחַ אוֹ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי:

וְלֹא־תִעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים – רביעי, אפשר שמרמז לארבע עבודות כלליות (השתחוויה, זבוח, הקטרה, ניסוך) שאסורות לכל ע"ז וַיִּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים

[מדרש תנאים] (דב' שפ' יז, ג) **וְלֹא־תִעַבְדוּ** בא הכתוב ללמד על המקבל עליו לעבוד ע"ז (ט: במאמר כלהלן) שהוא כעובד ע"ז שינה

הכתוב מצות זו מכל המצות שבתורה שכל מצות שבתורה אינו חייב עד שיאמר ויעשה כאן עשה את האומר בפיו כעושה מעשה (ט:)

זאת כוונת הכתוב ב-(יז, ג) **וְלֹא־תִעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים**: (דב' שפ' יז, ג) **וְלֹא־תִעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים** לחייב על העשייה (ט: הכללית זבוח,

הקטרה, ניסוך ועל עשייה המיוחדת לע"ז מסוימת) בפני עצמה ועל ההשתחוויה בפני עצמה אומר לחייב על העשייה בפני עצמה ועל

ההשתחוויה בפני עצמה או לא יהא חייב עד שיעבוד וישתחוה ת"ל (שמ' ית' כה) **לֹא־תִשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וְלֹא תִעַבְדֵם** לחייב על העשייה בפני

עצמה ועל ההשתחוויה בפני עצמה: **וְיִעַבְדוּ** שומע אני כל עבודה במשמע ת"ל (שמ' מש' כב, יט) **ס זָבַח לְאֱלֹהִים יִחָרֵם** זביחה היתה

בכלל ויצאת ללמד מה זביחה מיוחדת שכיוצא בה עובדין לשמים חייבין עליה בין שתהא (עבודתו) [עבודתו] בין שאינה עבודתו וכל

שאינן כיוצא בה עובדין לשמים לשם עבודתו (כמו זורק אבן למרקוליס) חייב (אבל) שלא לשם עבודתו פטור: **אֱלֹהִים אֲחֵרִים** שומע אני

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוול"ט) כי במצואת האמנות – התלים ק"ט, ט, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג: מצאתי ההשערה: אנתנ, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהקד פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרָגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפָקא = טרָקא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפָקא – קב"ש ששעיה לגזול, תור לרבות, מכל מקום; דרָגא תביר טפָקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפָקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפָקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקב-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקלא סגול – מוסף מהענין על גורם מנו; פשטא – פשוט; ו- זקף-קטן – 2; זקף-גזול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה, עקירה, שנגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.12 דברים שפטים טז, יח (התשפ"ב)

דברים שפטים יז, ה: והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו:

[בבלי כתובות מד, א] מתינ' כתובות פ"ד, מ"ג] הציורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה - הרי זו בחנק, אין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע. היתה הורתה ללא בקדושה ולידתה בקדושה - הרי זו בסקילה, ואין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע; היתה הורתה ולידתה בקדושה - הרי היא כבת ישראל לכל בדריה. יש לה אב ואין לה פתח בית האב, יש לה פתח בית האב ואין לה אב - הרי זו בסקילה, לא נאמר פתח בית אב אלא למצוה. הציורת [רמב"ם] איסורי ביאה פ"ג ה"ז] נערה מאורסה שהיתה משחררת או גירת אף על פי שנתחררה ונתגיירה והיא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד הרי זו בחנק ככל אשת איש.

היתה ובעיר [רמב"ם] איסורי ביאה פ"ג ה"א] היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה נסקלת על פתח שער העיר, כל מי שמצותה לסקול אותה על פתח שער העיר אם היתה עיר שרובה עכו"ם סוקלין אותה על פתח ב"ד, וכל מי שמצותה לסקול אותה על פתח בית אביה אם לא היה לה אב או שהיה לה אב ולא היה לו בית הרי זו נסקלת בבית הסקילה, לא נאמר פתח בית אב אלא למצוה.

העובד [רמב"ם] סנהדרין פט"ו, ה"ב] עובד ע"ז אין סוקלין אותו אלא על שער שעבד בו, ואם היתה עיר שרובה עכו"ם סוקלין אותו על פתח בית דין, ודבר זה קבלה מפי השמועה [דב' שפ' ז, ה] אל-שעריך זה שער שעבד בו ולא שנגמר דינו בו.

[בבלי כתובות מה, א] ... נערה המאורסה שזינתה - סוקלין אותה על פתח בית אביה, אין לה פתח בית האב - סוקלין אותה על פתח [דב' תצא כב, ב] שערך העיר ההוא, ובעיר שרובה עובדי כוכבים - סוקלין אותה על פתח בית דין; כיוצא בזה אתה אומר: העובד עבודת כוכבים - סוקלין אותו על שער שעבד בו, ובעיר שרובה עובדי כוכבים - סוקלין אותו על פתח בית דין. מנא הני מילי? דתנו רבנן:

טט: ע"פ [רמב"ם] סנהדרין פט"ו, ה"ב] [דב' שפ' ז, ה] אל-שעריך הפסוקים הקשורים לע"ז הם: [דב' שפ' ז, ה] ברי-מציא בקרבך באתך שעריך אשר-ה' אלהיך נתן לך איש אוראשה אשר נעשה את-הרע בעיני ה' אלהיך לעבר ברייתו: [ז, א] נלך ויגבול אלקים אחרים וישפחו לתם ולשמשו או לגרם או לכל-צבא השמים אשר לא-צוית:

[דב' שפ' ז, ב] שעריך - זה שער שעבד בו; אתה אומר: שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנידון בו? נאמר [ז, ה] שעריך למטה ונאמר [דב' שפ' ז, ב] שעריך למעלה, מה [ז, ב] שעריך האמור למעלה - שער שעבד בו, אף [ז, ה] שעריך האמור למטה - שער שעבד בו.

דבר אחר: [דב' שפ' ז, ה] שעריך - ולא שערי עובדי כוכבים. האי שעריך הא אפיקתיה! אם כן, לימא קרא שער, מאי [ז, ה] שעריך? שמע מינה תרתי: (שני למודים כנרמז ע"י טעם זקף-קטן בתפקיד שני למודים). אשכחן עבודת כוכבים נערה המאורסה מנא לן? א"ר אבהו: גמר פתח מפתח, ופתח משער, ושער (ביצוע גזר דין נערה מאורסה נלמד) משעריך (ביצוע גזר דין של עובד ע"ז).

[רש"י בבלי כתובות מה, ב] גמר פתח מפתח ופתח משער - אסמכתא דרבנן בעלמא כתיב הכא [דב' תצא כב, א] אל-פתח בית-אביה וכתוב במשכן [במ' נשא ד, ו] מקדו פתחו שער הקצר מה פתח האמור במשכן שער עמו אף פתח האמור כאן שער עמו והדר גמר האי שער מ-[ז, ה] שעריך האמור בעבודת כוכבים.

(לרש"י הלמוד בג"ש הוא אסמכתא, וב-[ספרי דב' שפ' קמח ב, קמט ה] נאמר במפורש גזירה שווה)

[ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קמח] (ב) ... [דב' שפ' ז, ב] בקרבך באתך שעריך, מה תלמוד לומר לפי שנאמר [דב' שפ' ז, ה] והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא אשר עשו את-הדבר הרע הזה אל-שעריך שומע אני שער שנמצאו בו ושער שנדונו בו תלמוד לומר שעריך לגזירה שוה מה [ז, ה] שעריך האמור כן? ואלא שער שנמצאו בו ולא שער שנדונו בו.

[ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קמט] (ה) אל שעריך, שומע אני שער שנמצאו בו ושער שנדונו בו תלמוד לומר שעריך שעריך לגזירה שוה נאמר כאן שעריך ונאמר להלן [דב' שפ' ז, ב] שעריך מה [דב' שפ' ז, ב] שעריך האמור להלן שער שנמצאו בו ולא שער שנדונו בו אף [ז, ה] שעריך האמור כן? ואלא שער שנמצאו בו ולא שער שנדונו בו.

[דב' שפ' ז, ה] והוצאת את-האיש ההוא - מונח מונח פזר, כעין לפחות שלושה למודי פזר, לפחות שלושה רעיונות הנלמדים בפסוק מועברים לנושאים אחרים בתורה ובעיקר לתורה שבעל-פה.

[למוד א] לענין שבית דין יכול לדון שלא על-פי דיני תורה, כולל עדויות, מפני שלום הציבור וחיזוק התורה. ראה פסקי הרא"ש המלמד שגם דנו כך בגלות. [למוד ב] להכיל עונש על ע"ז על כל השייכים לישראל כנלמד ב-

[ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קמט] (ד) בישראל, אין לי אלא ישראל גרים ונשים ועבדים מנין תלמוד לומר [דב' שפ' ז, ה] והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא.

[למוד א] את-האשה ההוא - מקף קדמא ואזלא, כעין למוד סדר בדין סקילה לכל מקום בתורה (קודם דחיה ואם לא מת סקילה) כי בכתוב הבא הדחיה אחרי סקילה (שמ' ית' יט, ג) לא-תגע בו יד בייסקול יסקל או-יגיה יגיה אס-בהמה אס-איש לא יתגע במשך היכל הגה יעלו בקר:

[ריב"א] (שמ' ית' יט, ג) בייסקול יסקל או-יגיה יגיה. פרש"י מכאן לנסקלים שהם נדחים וקשי' א"כ היה לו לכתוב כי סקל יסקל וירה יירה שאין זה בלא זה. וי"ל ד-או זה משמע בלשון אשר ... וכך פי' [יט, ג] בייסקול יסקל אשר יגיה יגיה. כפ"ח והקשה ר"ת מאורליינא"ש דבפ"ק דפסחים אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה וקאמר הני מילי בתרי עיניי אבל בחד עיניי מאי דמוקדם מוקד' ומאי דמאוחר, וכו' ובפרק נגמר הדין אמרינן דדחי' קודם סקילה אף על גב דכתיב [יט, ג] בייסקול יסקל או-יגיה יגיה אלמא בחד עיניי נמי אין מוקדם ומאוחר בתורה. והוא תירץ הא דאמרינ' דבחד עיניי מאי דמוקדם מוקדם וכו' היינו היכא דליכא טעמא אבל היכא דאיכא טעמא שהרי במקום אחד כתוב [דב' שפ' ז, ה] וסקלתם באבנים ומתו: אלמא סקילה בגמר מיתה היא אפי' בחד עיניי כי הכא אין מוקדם ומאוחר כך פירשו התוספות (טט: אבל אפשר שתבנית הטעמים האשה ההוא קדמא ואזלא מראה שבענין שכאן יש מוקדם ומאוחר) בפ"ק דפסחים והרב ר' מאיר כוכבי ז"ל פי' דע"כ צריך לכתו' אן [יט, ג] סקול יסקל או-יגיה יגיה אף על גב דדחיה קודם סקילה דאמרי' פזר' נגמר הדין מנין שאם מת בדחיה יצא ת"ל [יט, ג] או-יגיה בלא סקילה ואי כתו' ירה יירה או סקל תו לא ידעינן שאם מת בדחיה יצא למבין והא לא אצטרף למבין למדרש דאם מת בסקילה יצא דפשיטא דבתר סקילה ליכא מידי דדחיה קודמתה עכ"ל:

(שמ' ית' יט, ג) בייסקול - מקף כבורר במשמע מלת "כי" (שלה ארבע משמעויות) וכאן המשמע "אם"

[דב' שפ' ז, ה] אשר עשו - מונח תלשא, כעין לפחות שני למודים בתפקידי תלשא והיות ותלשא מלמד אלפניו ולאחריו (למעלה ממקום מלתו ולמטה ממקום מלתו), אפשר שתלשא אחד בתפקיד עקירה בזדון

[ז, ה] את-הדבר - קדמא, כעין תנאי מוקדם לענין הבא, אפשר שזה התראה לאסור ע"ז ועונשה בסקילה [ז, ה] הרע הזה אל-שעריך [דב' שפ' ז, ה] אל-שעריך - מקף בורר בין שער העיר שרובה ישראל ובין שער העיר שרובה נכרים. ועוד למוד התלוי בראשון מקף כבורר שער שעבד בו ע"ז ובין שער שנדון בו; בעיר שרובה נכרים יוציאו להורג בשער שנדון בו.

ב"ה טוב טעם דעת למדני (טטור"ל) כי במצואתו האמנתי – התלים ק"ט ש"פ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – א' התשפ"ג: מצאתי ההשערה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהקר פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי: דרנא – מצרף: תביר – מחלק, ממעט, לא ממש: טפקא = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט: מרכא טפקא – קב' שעשורה לגדול, תור רבבות, מכל מקום: דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה: מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה: תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד' בורר לימוד אחד מרב אפשרויות: פסק ו – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים: זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו: פשטא – פשוט, ו: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רבי – 4: מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף: השלישי: קדמא – סדר קדמות: אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין: קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[ק"ו טעמים, ר' שטרנפלד נחמן (אוצר החכמה)] הביא השוואה בין חמישה פסוקים העוסקים בעובדי ע"ז ובהם טעם פזר (במ' שלח טו,כד) וְהָיָה אִם מֵעִנִּי הַעֲדָה יַעֲשֶׂהָ לְשִׁגְגָה וְעֵשׂוֹ כֹּל-הַעֲדָה פָּר בְּ- בְּקָרְ - שוגג – דגש על החוטא (דב' תבא כז,טו) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסֵּכָה תוֹעֵבַת ה' מֵעֵשָׂה יָדוֹ חֶרֶשׁ וְיִשֵּׁם בְּפִתָּהּ – מזיד בצנעה – דגש על החוטא (דב' נצ' כט,יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת-דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלֹמֹם יִהְיֶה-לִּי כִּי בִשְׂרָרֹת לִבִּי אֶלְפִי לִמְעַן סִפּוֹת הַרְגָה אֶת-הַצִּמְצָמָה: (דב' נצ' כט,יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת-דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת – מזיד בפרהסייה – מתאים לחוטא וגם לחטא (דב' שפ' יז,ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אֹרְאֵת-הָאֱשֵׁרָה הַהוּא אֲשֶׁר עָשָׂו – מזיד בפרהסייה, ע"פ בית דין ועדים – דגש על העונש שהוא כפזר, ע"פ **[בבלי סנהדרין טז]** איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר [הנחת] כולה לשעריך [אלא תדון אותה ע"פ בית הדין הגדול של ע"א].

(דב' ראה יג,ז) כִּי יִקְרָא אֶת־יְדוֹ בֶן-אִמּוֹ – מסית – דגש על החטא למה בדרגות הקלות שוגג וצניעא הודגש בפזר החוטא ובמסית החמור הודגש החטא? בקלות כאילו החוטא גדול מן החטא. עדיין החטא לא התגבר על החוטא עד שיקשה עליו לחזור בתשובה. עדיין יכול הוא להתכפר בקרבן או לינעש באורו שיה עכ"פ קל ממיתה כ-**[בבא בתרא כא]**. מה שאין כן במסית שגדול עונו מנשוא וכאילו התגבר על הרשע עד שכבר אין מסייעין לו ליטהר, וסימנך שהפזר בא בפסוקו על פעולת החטא. (דב'ראה יג,ז) וְהוֹצֵאתָ וּבְהַדְגַּשְׁתָּ הַסִּימָתָה הַמוֹסַת עַל הַמוֹסַת לומר שחטא המוסת תהיה המוסת במסית. ובמידה בפרהסייה שלא התגבר בו יש לומר שהוא בגבול: הוא ועונו שיקלים. שם הפזר הווש על התיבה (דב' נצ' כט,יח) וְהָיָה שִׂיכּוּלָה לְהִתְיַחֵס לְחַטָּא ש-ה' בשמעו וגו' והתברך וגו' (טט): (דב' נצ' כט,יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת-דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ: או גם לחוטא וידי' פירוש וְהָיָה כפועל עומד שהרשע נשאר בהיותו (דב' נצ' כט,יח) פָּרָה רֵאשׁ וְלַעֲנָה: אף בשמעו את דברי האלה. המזיד בעדי התראה, עם פזר על (דב' שפ' יז,ה) הָהוּא, וקשה שהודגש החוטא, הרי עונו ככד משל המזיד בלא התראה שאצלו כבר הווש דגש על והיה המשתמעת לשתי פנים.

... להבין את הפסוק כמשמעו גם בלי ההוא וההוא, כך: (דב' שפ' יז,ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אֲשֶׁר עָשָׂו וגו' אלא ההו"א הוא גם ר"ת שלא לפי סדרן של כל קטע המשפט (דב' שפ' יז,ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא (א-ו-ה-ה) (דב' שפ' יז,ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא לומר שהפזר שעל הָהוּא שייך לכל הפעולה של הוצאת האיש להורג וכמו ששנינו ב-**[סנהדרין פרק גמרא הדין משנה ב]** מנסיים לגרום לו לחזור בתשובה בדגש האחרון ואומרים לו התורה וזה מה שהפזר על הָהוּא מרמו עליו אף על פי שצומד לפנינו חוטא שעבר כבר את הגבול של (דב' נצ' כט,יח) וְהָיָה של מזיד בלא בית דין אלא יש כאן חוטא חמור בבית דין אשר אמר לעדים בחוצפא על מנת כן אני עובד עבודה זרה אפ"ה עדיין אינו יורד לדרגת מסית עדיין יכול הוא להציל את חלקו בעולם הבא.

טט – אפשר כי ר"ת (דב' שפ' יז,ה) וְהוֹצֵאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא ו-א-ה-ה שהם משם המקשר שמים וארץ (א-ו-ה) והמקבילים לצירוף שם הו"ה לחודש כסלו, והפזר או אחד מטעמי מונח בתפקיד פזר, מלמדים על הוידוי שלפני מיתת בית דין, ועוד על ויודוי לפני מיתה בכלל.

דברים שפטים יז,ט: וְכַאֲתָּ אֶל-הַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם וְדַרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לָךְ אֶת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:
[תורה תמימה (=ת"ת)] (דב' תבוא כז,ג) אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם הֵהָם - וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הכהן שלא היה בימיו, אלא זה כשר ונתחלל, מכאן לבן גרושה וכן חלוצה שעבד עבודתו כשרה⁽¹⁾ **[קדושין ס"ו ב']**:
[תו"ת הערה יד] ונאפילו אם קודם שעבד נודע שהוא בן גרושה וכן חלוצה. וע' לפנינו ר"פ שופטים בענין דרשה כזו, ולקמן בפ' ברכה (דב' וזה"ב לג,יא) בָּרַךְ ה' חֵילוֹ וַפְעַל יְדָיו תִּרְצָה יתבאר עוד מדין זה יעו"ש:
[קדושין ס"ו ב'] ... אמר רבי טרפון: משל, לעומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, שעבודתו כשירה! **שעבודתו [רמב"ם ב"א המקדש פ"ו,ה"י]** כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשירה לשעבר ואינו עובד להבא, ואם עבד לא חילל שנאמר (דב' וזה"ב לג,יא) בָּרַךְ ה' חֵילוֹ וַפְעַל יְדָיו תִּרְצָה אף חולין שבו תרצה.

ר"פ שפטים נאמר (דב' שפ' יז,ט) וְכַאֲתָּ אֶל-הַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם וְדַרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לָךְ אֶת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט:
[תורה תמימה] (דב' שפ' יז,ט) וְכַאֲתָּ - לרבות בית דין שביבנה⁽²⁾ **[ספרי]**:
[ת"ת הערה מד] נראה הכונה דקמ"ל דאעפ"י דעיקר פרשה זו איירי בענין זקן ממרא והוא אינו חייב מיתה רק על המראת כנגד הוראת ב"ד שבלשכת הגזית דרקמן, ככ"ז לכתחלה מצוה לשמוע להוראת כל ב"ד גדול, ובוזה כלול החיוב לכל אדם מישראל, ועל יסוד זה סמכו חז"ל להסמיך כל מצוה דרבנן על לאו דלא תסור, כדלקמן, וטעם דיוק דרשא זו הוא מיתור לשון וְכַאֲתָּ:
(דב' שפ' יז,ט) וְכַאֲתָּ - רביע אפשר שמרמו לארבעה תנאים שבת-דין דנים נפשות. "בזמן שיש כהן יש משפט ובזמן שאין כהן אין משפט" **[עין משפט א [סנהדרין י"ב ב']]** מראה מקום **[רמב"ם הל' סנה' פ"ד, ה"א]** (טט: א) אין דנין דיני נפשות אלא בפני הבית (טט: ב) והוא שיהיה בית דין הגדול שם בלשכה שבמקדש שנאמר בזקן ממרא בלתי שמוע אל הכהן וגו' (טט: ג) ומפי השמועה למדו שבזמן שיש כהן מקריב על גבי המזבח יש דיני נפשות והוא שיהיה בית דין הגדול במקומו. (טט: ד) **[הלכה יד]** בזמן שדנין דיני נפשות בארץ ישראל דנין דיני נפשות בחוצה לארץ, והוא שיהיו **הסנהדרין סמוכין בארץ** כמו שביארנו שהסנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ.

אבל ידוע שבת דין בגלות דנו נפשות ולא בטעות. כמעשה המובא ב-**[בבלי סנהד' נב,ב]**. ראה קונטרס שהביא ר' ירוחם הורוביץ הי"ו.
[תורה תמימה] (דב' שפ' יז,ט) אֶל-הַכְּהֵנִים וגו' - תניא, (דב' שפ' יז,ט) וְכַאֲתָּ אֶל-הַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם הֵהָם, בזמן שיש כהן יש משפט ובזמן שאין כהן אין משפט⁽³⁾ **[סנהדרין י"ב ב']**:
ע"פ **[תו"ת הערה מה]** וְאֶל-הַשֹּׁפְטִים – מקף בורר בין זמן שיש מזבח שבו התקיימו דיני נפשות ע"פ התורה, ובין זמן שאין מזבח, זמן גלות שבו אין רשות למקטל ולא דנים דיני נפשות, אלא רק דיני ממונות וקנסות
[תורה תמימה] (דב' שפ' יז,ט) אֶל-הַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם - מצות כ"ד שיהיו בו כהנים ולוים, יכול אם אין בו יהיה פסול, ת"ל (דב' שפ' יז,ט) וְאֶל-הַשֹּׁפְטִים – אף על פי שאין בו כהנים ולוים כשר⁽⁴⁾

[ספרי]: אֶל-הַכְּהֵנִים – מקף כבורר בין לכתחילה שיש כהנים ולוים בבית הדין ובין בדיעבד מצב שאין כהנים ולוים בבית הדין (דב' שפ' יז,ט) אֶל-הַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפְטִים - ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק ... אתנח) בתפקיד כעין הקש וזה הנלמד במפורש ב-**[תוספתא מסכת ראש השנה (ליברמן) פרק א הלכה יח]** למה לא סיפר שמותן של צדיקים שלא יהא כל אחד ואחד אומ' הייני בא לתקיש את ר' פלוני לאלדר ומיד הריני מקיש את ר' פלוני לנדב ואביהוא וכן הוא אומ' (שמ"א יב,ג) וְנִאמַר שְׂמוּאֵל אֶל-הַעֶזְרָא ה' אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת-מִשְׁחֵה וְאֶת-אֶהָרֹן וְאֹמֵר (שמ"א יב,יא) וַיִּשְׁלַח ה' אֶת-יְרֵבְעֵל וְאֶת-בְּנָדָן וְאֶת-יִפְתָּח וְאֶת-שְׂמוּאֵל ירובעל זה גדעון בן זמנא שמשון יפתח כמשמעו ואומר (תה' צט,ט) מִלֶּשֶׁה וְאֶהָרֹן וְכִהְיֶה וְשְׂמוּאֵל בְּקִרְיָאֵי שְׂמוֹ וגו' שְׂקָל (טט: כעין הקש) הכתוב שלשה קלי עולם בין שלשה גדולי עולם ללמדך שבית דינו של ירובעל גדול לפני המקום כבית דינו של משה ובית דינו של יפתח גדול לפני המקום כבית דינו של שמואל להודיעך שכל מי שנתמנה פרונס על הצבור אפילו קל שבקלים שְׂקָל (טט: כעין הקש) כאביר שבאבירים וכן הוא אומר (דב' שפ' יז,ט) וְכַאֲתָּ אֶל-הַכְּהֵנִים הַלְוִיִּם וְאֶל-הַשֹּׁפְטִים וגו' אין לך אלא שופט שבורר ואומר (קהלת ז,ז) אֶל-תֵּאמַר מֶה הָיָה שְׂמֵימִים תְּרַאשִׁימִים הֵנוּ טוֹבִים מֵאֵלָהּ כִּי לֹא מִתְקַמָּה שְׂאֵלְתָּ עַל-זֶה: למוד זה נמצא גם ב-**[בבלי ראש השנה כה א,ב]** אבל ללא מלות להקיש, מקיש, שקל, שקול.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצואותי האמנותי – התלים קי"ט, שפ: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מנגן מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שפור, מחיצה, עיקרה, שגנה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שפור, מחיצה, עיקרה, שגנה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דברים שפטים יז,ה: והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא אשר עשו את-הדבר הרע הזה אל-שעריך את-האיש או את-האשה וסקלתם באבנים ומתו:

(דב' שפ' יז,ה) אל-שעריך את-האיש - זקף-קטן זקף-גדול, גי' מלות הטעמים עולה זק"ף-קט"ן זק"ף-גדול"ל עולה 576, גי' המלים המוטעמות בוקף-קטן וזקף-גדול והמלים במקף עולה 31 + 600 + 401 + 316 = 1348 = א"לף ש"ח, למשל מספר השנים מיציאת מצרים בשנת ב' ת"ח עד שנת ג' תשצ"ו, שהיא שנת 36 למנינם. 8 שנים אחרי שסנהדרין גדולה גלתה מלשכת הגזית להנויות כדי לא לדון דיני רוצחים, אבל חזרה מידי פעם לדון דיני נפשות בענינים אחרים, כמו ע"ז, 32 שנים לפני חורבן בית שני, היות וגי' **(דב' שפ' יז,ה) האיש או (דב' שפ' יז,ה) האיש** עולה יש"ו, אפשר כי הכתוב מרמז למספר עוכרי ישראל, שאחד מהם נדון למיתה ע"י הסנהדרין בפחות מארבעים שנה מחורבן בית שני, ושנהרג ע"י הרומאים בצליבה ולא בסקילה. במסורתם אותו האיש נהרג בשנה ה-40 של חייו, והם מסכימים ששנת לידתו הייתה 4 – ואילו שנת 0 נתיסדה מטעות בשנת לידתו. לכן הריגתו הייתה בשנת 36 למנינם. במסורתם בשנת מותו הייתה רעידת אדמה. יש לזה תימוכים במחקר בקעים בים המלח שנגרמו ע"י רעידות אדמה, שאחת מהן הייתה בין שנים 33 – 36.

אם שנת החורבן הייתה 68 למנינם, לפי מסורת חז"ל על סדר העולם, ובית שני עמד 420 שנה ובין חורבן בית ראשון ובנין בית שני עברו 70 שנה, סה"כ 490 שנה לכן לכן חורבן בית ראשון היה בשנת 422 – למנינם ולא בשנת 586 – למנינם (הפרש של 164 שנה) המבוסס על דעת ההיסטוריונים הקדומים שכתבו על מלחמות פרס ויון זמן רב אחרי המלחמות ולשיטתם מלכות פרס האריכה כ-250 שנה. לכן יש לבקש הסבר אחר על מספר שנות מלכות פרס שהתלמוד קובע שהיו 52 שנה. אפשר שהיתה להם מלכות לפני כן במקביל לאשור ובבל וזה יישר את ההבדלים. הקב"ה רמז בתורה תאריך שמוסכם על הנכרים ובכך תומך בתיארוך התלמודי ע"פ התנ"ך. אפשר שמרמז לכירור של קליפות ויציאתם מיניקתם מקדושת ישראל ולאבדנן, כדוגמת יציאת מצרים.

כג תמוז התשפ"א. תפקידו של ישוע בהכשרת העולם לאמונת ה' וקבלת משיח צדקנו כנאמר **(ישעיהו יא,ט) לא-ינעו ולא-ישחיתו בְּכַל־תֵּר קְדָשֵׁי בְּיַמְלֹאֵה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת־ה' פְּמִים לְגַם מְכֹסִים: פ** **(י) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שָׂרֵשׁ יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ לְגַם עַמִּים אֲלֵיו גּוֹיִם יִרְשׁוּ וְהָיָה מִנְחָתוֹ כְּבוֹד: פ** **[רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד]** ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, יוכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביבו ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי. ואם לא הצליח עד כה או נהרג בידוע שאינו זה שהבטיחה עליו תורה והרי הוא ככל מלכי בית דוד השלמים הכשרים שמתו. ולא העמידו הקדוש ברוך הוא אלא לנסות בו רבים שנאמר **(דניאל יא,לה) וּמִן־הַמְּשֻׁקִּיִּים יִקְשְׁלוּ לְצָרוֹף בְּתָם וְלַכָּר וְלַלְבָּן עַד־עֵת קֵץ כִּי־עוֹד לְמוֹעֵד: אף ישוע הנצרי שדמה שיהיה משיח ונהרג בבית דין, כבר נתנבא בו דניאל שנאמר **(דניאל יא,יד) וּבְנִין פְּרִיצֵי עִמָּךְ וְנִשְׂאֹוּ לְהַעֲמִיד חֻזֶּן וְנִכְשְׁלוּ: וכי יש מכשול גדול מזה. שכל הנביאים דברו שהמשיח גואל ישראל ומושיעם ומקבץ נדחיהם ומחזק מצותן. וזה גרם לאבד ישראל בחרב ולפור שאריתם ולהשפילם ולהחליף התורה ולהטעות רוב העולם לעבוד אלוה מבלעדי ה'. אבל מחשבות בורא עולם אין כח באדם להשיגם כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו. וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד. שני **(צפניה ג,ט) כִּי־אֶזְכֹּר אֶת־עַמִּים אֲלֵ־עַמִּים שָׁפָה בְּרוּחָה לְקֹרֵא כָּל־מַשְׁחָה לְעֵבֶדוֹ שְׂכָם אָחָד: כיצד. כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב והם נושאים ונותנים בדברים התורה אלו ובמצוות התורה אלו ואומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם ואינן כפשוטן וכבר בא משיח וגלה נסתריהם. וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא מיד הם כולן חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם ושנביאיהם ואבותיהם הטעום. תרומת הרב יז"ז פיש הי"ו עורך "סוד החשמל" מובא ב**ספר 'דן' דין' לרבי שמשון מאוסטרופוליא** (מאמר א) שתלמיד אלישע שהפיל את הקורה הנה הנביא **יונה בן אמתאי, ו- הקורה בגימטריא יש"ו או האיש, כי יונה בן אמתאי מכניע את קלפת יש"ו לעתיד לבא. ... וגם אותו האיש יתקן על ידי יונה הנביא לעתיד לבא שיוציאו מהמים מקלפה לקדשה.********

(דב' שפ' יז,ה) או- תלישא-קטנה, אפשר כי מרמז על עריכת חישוב הנמצא בתבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול, המלמד על מקרהו של יש"ו ושכמותו. דנוהו במיתה ונמסר לשלטון הרומאי שהוציאו להורג במיתה כפי נוהג הרומאים. אפשר כי עקרון זה של פסיקת בית דין ישראלי ומיתה שלא כדרך התורה, מועבר ע"י תבנית הטעמים **(דב' שפ' יז,ה) והוצאת את-האיש ההוא** - מונח מונח פזר (הפזר או אחד מטעמי מונח בתפקיד פזר) לענין שבית דין יכול לדון שלא על-פי דיני תורה, כולל עדויות, מפני שלום הציבור וחיוזוק התורה. ראה פסקי הרא"ש המלמד שגם דנו כך בגלות. **(דב' שפ' יז,ה) והוצאת את-האיש ההוא** – מונח מונח פזר, כעין לפחות שלושה למודי פזר, לפחות שלושה רעיונות הנלמדים בפסוק מועברים לנושאים אחרים בתורה ובעיקר לתורה שבעל-פה. **(למוד א)** לענין שבית דין יכול לדון שלא על-פי דיני תורה, כולל עדויות, מפני שלום הציבור וחיוזוק התורה. ראה פסקי הרא"ש המלמד שגם דנו כך בגלות. **(למוד ב)** להכיל עונש על ע"ז על כל השייכים לישראל כנלמד ב- **[ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קמט] (ד) בישראל, אין לי אלא ישראל גרים ונשים ועבדים מנין תלמוד לומר (דב' שפ' יז,ה) והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא.**

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מנדי (ט"ו, ט"ז) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תפצית ההשערת: אתנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשועה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מניין מסוים; מקח – כ"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הננין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זק-קטן – 2: זק-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4 ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדמות; אזלא = גרש = גרשימ – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

1.13 דברים שפטים טז, יז (התשפ"ג)

דברים שפטים יז, ז: יך הערים תהנה-בו בראשנה להמיתו ונד כל-העם באחרנה ובערת הרה מקרבה פ:

נקדים להסבר קיום המצווה בהסבר מוסרי לקיום המצווה.

אברבנאל פרשת שפטים (דב' שפ' יז, ז) ... ולפי שהיו הדיינין נמשכים אחר העדי' והעם היה נמשך אחר הדיינים. לכן אמר יך הערים **תהנה-בו בראשנה להמיתו ונד כל-העם באחרנה** ואם תאמר מה לו לעם בזה. לכן אמר **ובערת הרה מקרבה**. ר"ל שכל העם היו מחוייבי' בביעור עובדי גלולים שאם לא יעשו כן יהיו גם הם נחשדים בדבר אחרי שלא מיחו בו, הנה כל זה נכלל בשופטים שהיא המדרגה הראשונה מההנהגה האנושית, והותר במה שפירשתי בזה הספק הד':

אלישין (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה ... כי הנה היה אפשר יחושו אנשים לאמר הלא טוב טוב היה לבלתי המיתו עד נראה אולי ישוב מדרכו, ולא יחפזו ה' במות הרשע כי אם בשובו מדרכיו וחייה. לזה אמר **(דב' שפ' יז, ז) ובערת הרה מקרבה**, לומר, כי אדרבה מיתתו רחמנות על כללות ישראל, כי יקרה כמי שחלה בידו חולי המתפשט עד הלב וממית, כי תרופתו היא לחתוך היד טרם יחתכו כל עצמותיו, כי אכזריות אל האבר הוא רחמנות אל כל הגוף. כן בהיות איש כזה בקרב ישראל אפשר תפשה צרעת ממארת עון זה בישראל ויחפרו ויאבדו, על כן טוב לבער את זה מלאבד את הכל, וזהו **(דב' שפ' יז, ז) ובערת הרה מקרבה** שהוא רע שבקרוב טרם יהפך יהיה הכל רע. או שיעור התיבות, **הרה** נחשב כאילו הוא **מקרבה** ולא בקרבו בלבד:

או יאמר **הרה** על כח טמא אשר שלט בוה להחטיאו ואשר נעשה בהעוותו, כי החוטא בורא כח טמא ומשחית ומה גם בעון כזה, והכח ההוא היה אפשר יחטיא גם את אחרים. על כן אני מודיעך שלא בלבד אתה מבער את הרשע ההוא, כי אם גם את **הרה** אשר הוא כח טומאה אשר היה בקרבך אתה מבער, על ידי עשותך משפט מות באיש ההוא. כי זכות עשותך משפט מות באיש ההוא, קדושת המצווה תעמוד נגד **הרה** ההוא עד יבערנו מקרב ישראל:

הסבר קיום המצווה

בבלי סנהדרין מהב, א אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור מאי טעמא דבעינא **(דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה וליכא** כדי שהסבר תבנית הטעמים יהיה מובן, נשלב כאן פי' **[אבן עזרא (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה]** - יד כל אחד מהעדים.

מדרש תנאים לדברים (הופמן) (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה מצוה ביד העדים להמיתו מניין? אם אין כח בעדים מצוה ביד כל העם להמיתו ת"ל ונד כל-העם באחרנה: מגיד שהכל חייבין ליטפל בו: **ובערת הרה** בכל המיתות: **מקרבה** אין את מצווה לצאת אחריו לחוצה לארץ:

(דב' שפ' יז, ז) ובערת הרה – מרכא טפחא בתפקיד ולפניו שטור, קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן הרחבה ממיתת סקילה לכל המיתות.

(דב' שפ' יז, ז) מקרבה – סלוק כמגביל ביצוע המתה לארץ ישראל, אין את מצווה לצאת אחריו לחוצה לארץ

הכתב והקבלה (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה. מצוה בעדים להמיתו **(ספרי)** ואין רשות לשאר העם להמיתו תחלה

ורמב"ם פ"ד מסנהדרין לפיכך נקטע יד העדים מאחר שנוקקו להעיד, דליכא למיקם ביי' **(דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו**

בראשנה, פטור הנדון דבעינן קרא כדכתיב **[בבלי סנהדרין מהב, א]** ויתכן דלכוונה זו תלה הכתוב פעולת העדים להמיתו, באבר היד, ולא אמר בלשון קצרה, העדים ימיתוהו בראשונה, כמו שאמר גואל הדם ימית את הרוצח, אבל הזכיר אבר היד להורות בו קפיאת זו, דכליתנהו אין ממיתין אותו כלל. והנה למה שלמדנו רבותינו בכל מקום שהוזכר לשון **תהנה** הוא לעכובא.

מלב"ם (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה, הוא פי' על **(דב' שפ' יז, ז) וסקלתם פאבנים ומתו:** שהעדים ירגמו בו האבן הראשונה ואם לא מת באבן זו תהיה יד העם באחרונה, וב-**[סנהדרין מה]** הוכיח מזה דנקטעה יד העדים פטור עיין ב-**[ורמב"ם פ"ד מה' סנהדרין ה"ח]**, ומ"ש **(דב' שפ' יז, ז) ובערת הרה** בער עושה הרעות, מרמז שבענין זה השווו שאר חייבי מיתות לרוצח אם א"י (אינו יכול) להמיתו במיתה הכתובה בו ימיתוהו בכל מיתה שיוכל כדי לבער עושה רעות ועי' בכ"מ שם:

[ורמב"ם הל' סנהדרין פ"ד ה"ח] מי שעמד על נפשו ולא יכלו בית דין לאוסרו עד שימיתוהו במיתה שהוא חייב בה הורגין אותו עדי בכל מיתה שיכולין להמיתו בה מאחר שנגמר דינו ואין רשות לשאר העם להמיתו תחלה, לפיכך אם נקטעה יד העדים פטור, ואם היו העדים גדמין מתחלה יהרג ביד אחרים, במה דברים אמורים בשאר מחוייבי מיתות בית דין חוץ מן הרוצח, אבל הורג נפש שנגמר דינו ורודפין אחריו בכל דבר וביד כל אדם עד שממתין אותו.

תורה תמימה (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה וגו' - בית הסקילה היה גובה שתי קומות, אחד מן העדים דוחפו, אם מת בה יצא, ואם לאו השני נוטל את האבן ונותנו על לבו, אם מת בה יצא, ואם לאו רגימתו בכל ישראל שנאמר יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו **ונד כל-העם באחרנה**.⁽¹⁰⁾ **[סנהדרין מ"ה א': [ת"ת הערה כט]** כתב הרמב"ם בפ"י המשנה טעם הדבר שצריכה יד העדים להיות בראשונה, לפי שענין הדבר אצלם מאומת שהשיגוהו בחושיהם ואצלנו הוא רק סיפור דברים שאין אנו יודעים אלא מה ששמענו מפיהם, ולפיכך צוה הקדוש ברוך הוא שיהיו העדים ממונין על הענין, וזה ענין נראה:

[בכור שור] (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה: שהם ראו העבירה, כי אחרים שלא ראו לבן נקפן שמא עשה שמא לא עשה, וכיון שראוין שהעדים נותנין בו יד להמיתו, תחזקנה ידי אחרים להמיתו, דאומרים: ודאי לא ישלחו בו יד אלא אם - כן ראו.

[רבינו מיוחס] (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה. מצוה שיתעסקו בו עדים תחלה, וכן שנינו (כיצד מבצעים המצווה ב-**דב' שפ' יז, ז) וסקלתם פאבנים ומתו:**), אחד מן העדים דוחפו על מותניו ונהפך על לבו אם מת בה יצא, ואם לאו העד הב' נוטל את האבן ונותנה על לבו, אם מת בה יצא. (ואם העד השני נוטל את האבן ונותנה על לבו אם מת בה יצא), ואם לאו רגימתו בכל ישראל, שני **ונד כל-העם באחרנה**.

[משך חכמה] (דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה-בו בראשנה. ב-**[בבלי סנהדרין מהב, א]** נקטעה יד העדים פטור ... **יך הערים** - שהיתה כבר. פירוש, דכתיב **(דב' שפ' יז, ז) וסקלתם פאבנים ומתו:** זהו גמר דין [כמו דאמר ב-**[בבא קמא מדב, א]** והא "השור יסקל" וכו']. ולא נזכר יד העדים, דאף אם המה גידמים והא נגמר דינו למות, משום דכיון דלא היה להם יד מעיקרא יומת על פי אחרים. אבל אחר גמר דין כתוב **(דב' שפ' יז, ז) יך הערים תהנה,** היינו שכיון שנגמר דינו למות מעיקרא כמו דכתיב **(דב' שפ' יז, ז) וסקלתם** וכו', ולסוף אין להעדים יד שאחר גמר דין נקטעה ידם - פטור, דבעינן קרא כדכתיב.

(דב' שפ' יז, ז) תהנה-בו בראשנה להמיתו - מהפך פשטא זק-קטן, זק-קטן מרמז לשני למודים. מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. **(למוד א) (דב' שפ' יז, ז) יך** מונח מרבה למודים בתבנית הטעמים של **יך הערים תהנה-בו בראשנה** – גרשיים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטולר) ט"ו כי במצואתו האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תשפ"ג: תמצית ההשקפה; א. סוף-פסוק (נקראים ספרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשיריה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – כב"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4... זקף-קטן... זקף-קטן... חצוי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אזלא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר על הנידון ולא להחמיר עליו במצבים אחדים. ובמצב אחד להקל על העם בהמתת הרשע. (למוד ב) יוצא מהפשט של העדים שהעידו, שיהיו הראשונים לביצוע ההמתה. כאשר לא היה להם יד לפני העדות, ההמתה נעשית בידי אחרים. (דב' שפ' יז, ת) **תְּהִי־הַבּוֹ –** מקף כבורר בין משמע לעיכובא (**הכתב והקבלה**) או בין לעיכובא וגם בירור האם היו לעדים שתי ידיים שלמות בשעת ביצוע העבירה, או לפחות לאחד מהם חסרה יד, או האם חסרה לאחד מהם יד קודם שהעידו (**תו"ת הערה כת**) או קודם לגזר הדין.

[רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד ה"ח] [משך חכמה] חסרון יד קודם שהעידו לפני גזר הדין מעביר ביצוע ההמתה לאחד או שניים מהעם. חסרון יד אחר העדות (או אחר גזר דין) פוטר את הנדון מהמתה. פירוש למודים להקל על הנדון (למוד א) ע"פ **[בבלי סנהדרין מהב]** אחר גמר עדות, ע"פ **[משך חכמה]** אחר גמר דין נקטעה ידם (יד אחד משני העדים) – פטור, אין ביצוע המתה על ידם אפשרי ולכן לא תבוצע.

אלא מעתה עדים גידמין דמעיקרא (מלפני ביצוע העבירה) נמי דפסילי **[רש"י]** ואם כן נימא עדי גידמין פסולין למה לי דנקט נקטעה לאחר מאכן, יד הַעֲדִים יד שהיתה להם תהיה להם בשעת מיתה אבל גידמין מעיקרא לא מישתמעו מיניה דזו היא יד שלהם. אחרים יבצעו ההמתה.

(למוד ג) להקל על הנדון (למוד ממקום אחר) שמשקים אותו יין משכר ובכך אינו מודע למתרחש עמו. אופן הסקילה הראשון הוא בדחיתו מקומה ב' ואם מת סיימו ההמתה.

(למוד ד) להקל על הנדון **[מדרש תנאים] (דב' שפ' יז, ת) מְקַרְבֵּה –** סלוק כמגביל ביצוע המתה לארץ ישראל, אין את מצווה לצאת אחריו לחוצה לארץ. ברובא יש מצוה לרדוף אחריו האם זה גם לחו"ל?

(למוד ה) **[מדרש תנאים]** להקל אם אין יכולים להמית בסקילה שהיא הקשה שבמיתות בית דין ממיתין את הנדון בכל מיתה אחרת של בית דין וזה הקלה על הנדון. **[תורה תמימה] (דב' שפ' יז, ת) וּבְעֵרַתְּ הָרַע מִקְרַבֶּה –** בער עושי הרעות מישראל^(ל) **[ספרי]: [תו"ת הערה ל]** בא בזה לרמוז שבענין זה השוו שאר חייבי מיתות לרוצח, שאם אינו יכול להמיתו במיתה הכתובה בו ימיתהו בכל מיתה שיוכל כדי לבער עושי הרעות, ובגמרא ילפינן זה מפסוק אחר. ומה שיש עוד לדרוש בלשון זה עיין לפנינו לעיל בפ' ראה י"ג ו' ולקמן פרשה י"ט פ' י"ט:

(למוד ו) להקל על עם ישראל בביעור הרע מקרביו וכך למנוע והתפשותו לאחרים שאחרת לא יראו ויעשו הרע.

(דב' שפ' יז, ת) יְנַדְּ קַל-הָעַם בְּאַחֲרָנָה (דב' שפ' יז, ת) קַל-הָעַם – מקף כבורר בין ממש כל העם ובין הנוכחים בבית הדין ששמעו עדות העדים ולכן לא יהיה נוקפן בביצוע ההמתה במקום העדים או בהצטרפות אליהם.

(דב' שפ' יז, ת) יְנַדְּ קַל-הָעַם – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, צ"ע

(דב' שפ' יז, ת) יְנַדְּ קַל-הָעַם בְּאַחֲרָנָה – אתנח מגביל שחובה על העם להמתין לקביעת בית הדין שעליהם לפעול. כמסקנה מפ' **[העמק דבר]** על הדחיה, שהיא הפעולה הראשונה במיתת סקילה.

[העמק דבר] (דב' שפ' יז, ת) יְד הַעֲדִים תְּהִי־בּו בְּרֵאשֹׁנָה. אין הפירוש קודמים לאחרים, דא"כ ראשונה מיבעי, כמו ראשונה יסעו, אלא הפירוש במעשה הראשונה של המיתה היינו הדחיה, וה"ז כמו ויסעו בראשונה **(במ' בהע' ט"ג):**

פ דברים שפטים יז, ח: כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפַּט בְּיָדֶיךָ וְלֹדֶם בְּיַד-דִּין וְבִין יָנַע לְיָנַע דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעְרֵיךָ וְקָמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל-הַמִּקְוִים אֲשֶׁר יִבְתָּר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

נושא הפסוק כלל בהעלם ידיעה ברורה של הלכה בבית דין של סנהדרי קטנה (כ"ג דיינים). תבנית הפסוק כעין פרט קדמאה המשמש מבוא אל למוד במדת כלל פרט וכלל. פרט קדמאה **(דב' שפ' יז, ח) כִּי יִפְלֹא** המשמש מבוא לכלל המרומז בתבנית הטעמים של **(דב' שפ' יז, ח) מִמֶּךָ דְבָר** – קדמא ואזלא. והפרטים נמצאים בכתוב **לְמִשְׁפַּט בְּיָדֶיךָ וְלֹדֶם בְּיַד-דִּין וְבִין יָנַע לְיָנַע דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעְרֵיךָ**

מלמדות על המחלוקת בגלל העלם ידיעה. הכלל הסוגר מרומז בתבנית הטעמים של **דְּבָרֵי רִיבָת** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב.

פרט קדמאה המשמש מבוא לכלל ע"פ [רש"י] (דב' שפ' יז, ח) כִּי יִפְלֹא – כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה מִמֶּךָ. ע"פ **[רבי יוסף בכור שור] (דב' שפ' יז, ח) כִּי יִפְלֹא –** במופלא הכתוב מדבר (ראה **ספ"ד קנב**); שאע"פ שהוא מופלא, עֲשֶׂה בו דין אם ימרה, שמא ירבו מחלוקת בישראל. ופשוטו כתרוממו (ראה **ת"א**), שהיא הדבר מופלא ומכוסה מעיניך, שלא תוכל להוציא לאור.

מִמֶּךָ – זה יועץ (ראה **סנה' פז, א**), כדאשכחן מִמֶּךָ גבי יועץ, כדכתיב "ממך יצא חושב על ה' רעה יועץ בלעיל" (נח' א, יא); דאפילו יועץ וחכם - עֲשֶׂה בו דין. **דְּבָר –** זה הלכה למשה מסיני (ראה **סנה' פז, א ורש"י שם**), שניתנה בדבור ולא בכתב; שאם חלק על הלכה למשה מסיני, עושים בו דין.

[משנה סנהדרין פ"א מ"ב] [*] זקן ממרא על פי בית דין שנאמר (דב' שפ' יז, ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפַּט וגו' שלשה בתי דינים היו שם אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ואחד יושב בלשכת הגזית ...

[פירוש המשנה לרמב"ם סנהדרין פ"א מ"ב] זקן ממרא הוא שאומר כך דרשתי וכך דרשו לי חברי כך למדתי וכך למדו לי חברי. ואמרו אם שמעו אמרו להן, כלומר אותם הבית דין אם היתה להם ידיעה באותו הדין ושמעו שורת הדין בו מודיעים מה שידוע להם לזקן ממרא ולא אותם שחלקו עליו, ומודיעים להם מי הוא הצודק. ואם לא היה לאותם הבית דין ידיעה באותו הדבר שואלין למי שלמעלה מהם, עד שמגיעים לבית דין הגדול, אם היה לבית דין הגדול קבלה באותו הדבר מודיעין להם את הקבלה שיש בידם, ואם לא היה גם להם כולם הרי אלו דנים במדות התורניות הידועות אצלם עד שיסכימו כולם או רובם שהדין כך ומודיעים להם.

והייבין לקיים אותו הדבר. ומי שיחלוק על מה שקבלו או למדו באחת המדות הוא זקן ממרא אמר ה' **(דב' שפ' יז, ח) על-פי התורה אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל-הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר-יֹאמְרוּ לָךְ מִעֲשֶׂה, וזהו הדבר שלומדים אותו באחת המדות והביאם אליו העין צונו ה' לעשות על פי דבריהם והוא אמרו תעשה. ואמר אחר כך **(דב' שפ' יז, ח) לֹא תִסֹּר מִדְּבָרֵי אֲשֶׁר-יְצִיגוּ לָךְ יָמִין וְשִׁמְאֵל: וזהו הדבר המקובל אצלם איש מפי איש, והוא שיאמרו כך קבלנו, ולפיכך אמר יגידו שאין להם בכך אלא ההגדה בלבד שהם יגידו לך מה שבידם מן הקבלה, ולא יהיה זקן ממרא ויתחייב מיתה אלא עד שיורה הפך דעתם בדברים שנלמדו באחת המדות והפירושים בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת,****

ע"פ **[רלב"ג] (דב' שפ' יז, ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפַּט –** למדנו שהוא מדבר בחכם שנעלם ממנו דבר מה למשפט ממשפטי התורה. **לְמִשְׁפַּט –** רביע אפשר רמז לארבעה רמות של בתי דין בנושא זקן ממרא. **בְּיָדֶיךָ וְלֹדֶם** – קדמא ואזלא למוד במדת כלל פנימי לכלל הקודם וזה למוד במדות התורניות הידועות, טעם פסק מבדיל בין אותו שם לדברים שונים, משל ללמוד במדות לעומת כתוב מפורש.

ד' –אולו-התשפ"ג: 21-Aug-23 doc-ZZFisher/טטולר-48-דברים-שפטים.doc 27/27

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמות הורי והורי רעיתי
י' אלול חמי הנס אמיל בן ברונ, לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר
יצחק בן חיים אריה ויהודית

ע"פ **[רלב"ג] (דב' שפ' יז, ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפַּט –** למדנו שהוא מדבר בחכם שנעלם ממנו דבר מה למשפט ממשפטי התורה. **לְמִשְׁפַּט –** רביע אפשר רמז לארבעה רמות של בתי דין בנושא זקן ממרא. **בְּיָדֶיךָ וְלֹדֶם** – קדמא ואזלא למוד במדת כלל פנימי לכלל הקודם וזה למוד במדות התורניות הידועות, טעם פסק מבדיל בין אותו שם לדברים שונים, משל ללמוד במדות לעומת כתוב מפורש.

ד' –אולו-התשפ"ג: 21-Aug-23 doc-ZZFisher/טטולר-48-דברים-שפטים.doc 27/27

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמות הורי והורי רעיתי
י' אלול חמי הנס אמיל בן ברונ, לעלוי נשמת חזקיהו אלכסנדר סנדר
יצחק בן חיים אריה ויהודית

ע"פ **[רלב"ג] (דב' שפ' יז, ח) כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפַּט –** למדנו שהוא מדבר בחכם שנעלם ממנו דבר מה למשפט ממשפטי התורה. **לְמִשְׁפַּט –** רביע אפשר רמז לארבעה רמות של בתי דין בנושא זקן ממרא. **בְּיָדֶיךָ וְלֹדֶם** – קדמא ואזלא למוד במדת כלל פנימי לכלל הקודם וזה למוד במדות התורניות הידועות, טעם פסק מבדיל בין אותו שם לדברים שונים, משל ללמוד במדות לעומת כתוב מפורש.